

پایش ملی محیط کسب و کار ایران

پاییز ۱۴۰۰

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

(دوره بیست و یکم)

بهمن ۱۴۰۰

فهرست مطالب

۳	مقدمه.....
۴	چکیده نتایج.....
۵	بخش اول: روش‌شناسی گزارش.....
۵	معرفی مؤلفه‌های طرح پایش.....
۹	طرح نمونه‌گیری.....
۱۵	محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار.....
۱۶	آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین.....
۱۷	بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری.....
۱۷	شاخص کل محیط کسب و کار.....
۱۸	شاخص بخشی محیط کسب و کار.....
۲۱	شاخص استانی محیط کسب و کار.....
۲۶	شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی.....
۲۹	شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها.....
۳۱	شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کار آفرینی شین.....
۳۳	شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی.....
۳۴	شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی.....
۳۵	شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان.....
۳۹	برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار.....
۴۰	مخاطرات ناشی از تاثیر سیاست بودجه‌ای بر کسب و کار از نگاه فعالان اقتصادی.....

مقدمه

محیط کسب و کار به مجموعه عواملی گفته می‌شود که بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های اقتصادی مؤثر هستند اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها قرار دارند؛ عواملی نظیر قوانین و مقررات، میزان بارندگی، فرهنگ کاری در یک منطقه و ... که در کشورها و مناطق جغرافیایی گوناگون، در هر رشته کاری و نیز در طول زمان متفاوت هستند. امروزه، بهبود محیط کسب و کار یکی از مهمترین راهبردهای توسعه اقتصادی هر کشور به شمار می‌رود و علاوه بر آن هرچه محیط کسب و کار یک کشور شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه نیز بیشتر می‌شود. با این حال بهبود محیط کسب و کار، نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مطلوب است، که دستیابی به این مهم نیازمند وجود فرایندی مستمر برای پایش و سنجش وضعیت محیط کسب و کار هر کشور است.

در همین راستا و در سال ۱۳۹۰، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار را تصویب کردند. به موجب ماده ۴ این قانون: «اتاق‌ها موظفند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند». اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب و کار را در اواخر سال ۱۳۹۵ با همکاری اتاق‌های تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرار داد.

گزارش حاضر، بیست و یکمین گزارش فصلی است که اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با رویکرد تلفیق داده‌های پیمایشی با داده‌های آماری بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱ ارائه نموده است. در این گزارش، داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در پاییز ۱۴۰۰، از ۲۸۵۶ فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق و با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه الکترونیکی (CAWI^۲) و همچنین آمارگیری تلفنی با کمک رایانه (CATI^۳) صورت گرفته است و داده‌های آماری نیز از منابع آماری رسمی کشور تهیه و مورد استفاده قرار گرفته‌اند. امید است نتایج این طرح بتواند نقشه راه روشنی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در جهت بهبود محیط کسب و کار کشور فراهم آورد.

شایان ذکر است به دلیل شیوع ویروس کرونا در کشور از اسفند ماه سال ۹۸، شاخص ملی محیط کسب و کار با احتساب اثر کرونا به عنوان یکی از موانع کسب و کار محاسبه شده است.

-
1. Schein
  2. Computer Assisted Web Interviewing
  3. Computer Assisted Telephone Interviewing

چکیده نتایج

بر اساس نتایج حاصل از پایش ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۰، رقم شاخص ملی، ۵/۹۴ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) محاسبه شده که تا حدودی از وضعیت این شاخص نسبت به ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۰ با میانگین ۵/۹۱) بدتر است.

در پاییز ۱۴۰۰، همانند فصل گذشته فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، به ترتیب سه مؤلفه: ۱- غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات ۲- بی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار و ۳- دشواری تأمین مالی از بانک‌ها را نامناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

بر اساس یافته‌های این طرح در پاییز ۱۴۰۰، استان‌های کردستان، کرمان و گلستان به ترتیب دارای بدترین وضعیت محیط کسب و کار و استان‌های مرکزی، آذربایجان غربی و فارس به ترتیب دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی شده‌اند.

بر اساس یافته‌های طرح، میانگین ظرفیت تولیدی (واقعی) بنگاه‌های اقتصادی شرکت کننده در فصل پاییز معادل ۴۱/۳۳ درصد بوده که نسبت به همین میزان در تابستان گذشته (۴۰/۳۲ درصد)، با افزایش ۱/۰۱ واحدی مواجه شده است.

فعالان اقتصادی به طور متوسط، میزان تاثیر کرونا بر کسب و کار را ۶/۰۹ ارزیابی نمودند. لازم به ذکر است که شاخص کل کشور، شاخص استانی و سایر شاخص‌ها نیز در این فصل با در نظر گرفتن این عامل محاسبه و گزارش شده‌اند.

بر اساس نتایج این پایش در پاییز ۱۴۰۰، وضعیت محیط کسب و کار در بخش خدمات (۵/۸۹) در مقایسه با بخش‌های کشاورزی (۵/۷۲) و صنعت (۵/۸۱) نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

در بین رشته فعالیت‌های اقتصادی برحسب طبقه‌بندی استاندارد ISIC.rev4، رشته فعالیت‌های: ۱- املاک و مستغلات، ۲- سلامت انسان و مددکاری اجتماعی و ۳- اداری و خدمات پشتیبانی دارای بدترین وضعیت محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱- مالی و بیمه، ۲- خدمات مربوط به تأمین جا و غذا و ۳- آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه بهترین وضعیت محیط کسب و کار را در مقایسه با سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی در کشور داشته‌اند.

وضعیت محیط کسب و کار کشور برحسب تعداد کارکنان شاغل در بنگاه‌های بر اساس نتایج بدست آمده به صورت بنگاه‌های ۱۱-۴۹ کارکن (۵/۹۶) دارای بدترین وضعیت و بنگاه‌های دارای بیشتر از ۲۰۰ کارکن بهترین وضعیت محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها ارزیابی شده‌اند. وضعیت محیط کسب و کار کشور برحسب سال تاسیس بنگاه اقتصادی در کارگاه‌های ۶ تا ۱۰ سال، بدترین وضعیت (۶/۰۰) و در کارگاه‌های کمتر از ۲ سال سابقه، دارای بهترین وضعیت (۵/۵۵) ارزیابی شده‌اند.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۰، عدد ۶/۱۴ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) به دست آمده است که بدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۰ با میانگین ۶/۰۶) است. میانگین ارزیابی محیط اقتصادی عدد ۶/۴۱ است که در ارزیابی فصل گذشته عدد ۶/۳۳ حاصل شده بود و میانگین ارزیابی محیط نهادی عدد ۵/۹۲ است که در فصل گذشته عدد ۵/۸۳ ارزیابی شده بود. بر این اساس، محیط جغرافیایی-زیر ساخت‌ها و ظرفیت‌های اقلیمی با عدد ۵/۳۷ و محیط مالی با عدد ۸/۲۲ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیط‌ها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند. لازم به ذکر است که شاخص شین به دلیل در نظر گرفتن وزن عوامل مختلف در محاسبه، از دقت بیشتری نسبت به شاخص کل کشور برخوردار است.

در ادامه گزارش، روش شناسی انجام پایش، جداول و نمودارهای آماری به همراه تحلیل نتایج به طور مبسوط شرح داده شده است:

بخش اول: روش‌شناسی گزارش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. مطابق با همین مأموریت، مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با همکاری اتاق‌های اصناف و تعاون ایران اقدام به برنامه‌ریزی برای جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه شاخص ملی محیط کسب و کار ایران بر اساس ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری کرده است که مؤلفه‌ها از نتایج اجرای طرح مطالعاتی در همین خصوص به‌دست آمده‌اند. اطلاعات ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین شده با روش‌های نمونه‌گیری) به‌دست می‌آید و برای کسب اطلاع در مورد ۴۲ مؤلفه آماری از منابع اطلاعاتی و آمار رسمی کشور که تا زمان انتشار نشریه به‌روزرسانی می‌شوند، استفاده می‌شود و در نهایت، شاخص‌های ملی پایش محیط کسب و کار ایران به تفکیک ملی، استان، بخش‌های عمده و رشته فعالیت‌های اقتصادی محاسبه شده‌اند.

معرفی مؤلفه‌های طرح پایش

مطابق مدل ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نامگر که شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل می‌شود. قابل ذکر است مؤلفه‌های پیمایشی و آماری مورد استفاده در محاسبه فضای کسب و کار کشور به صورت زیر تعریف شده‌اند:

الف: مؤلفه‌های پیمایشی:

۱. نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۲. برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۳. بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۵. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶. رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۷. تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۸. تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۹. وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۱۰. رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات

۱۱. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱۲. فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۱۳. ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱۴. ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱۵. وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۱۶. ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۱۷. عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱۸. فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۱۹. دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲۰. کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲۱. کمبود تقاضا در بازار
۲۲. کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۲۳. کمبود نیروی کار ماهر
۲۴. محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲۵. محدودیت دسترسی به آب
۲۶. محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۲۷. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۲۸. موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ب. مؤلفه‌های آماری:

محیط نهادی

۱. نماگر ۱. محیط سیاسی (تأثیر عوامل سیاسی - امنیتی بر اداره بنگاه‌ها)
  - ۱-۱. تعداد مطبوعات دارای مجوز و فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۲-۱. تعداد سرقت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۳-۱. تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) - (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۲. محیط علمی - آموزشی (مهارت و تحصیلات نیروی انسانی)

۲.۱- دانش آموخته‌های مراکز فنی حرفه‌ای (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۲- تعداد دانش آموخته‌های دانشگاهی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۲.۳- نرخ باسوادی ۶ ساله و بالاتر

۲.۴- تعداد دانش‌آموزان به ازای هر کلاس

نماگر ۳. محیط فرهنگی (فرهنگ، رضایتمندی و فرهیختگی نیروی انسانی)

۳.۱- تعداد صندلی‌های سینما (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۲- تعداد فرهنگ‌سراها و کتابخانه‌های عمومی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۳- تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده در استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۳.۴- تعداد خواسته‌های بازگشت به کار در هیأت‌های تشخیص دعاوی کار نسبت به کل شاغلان استان

نماگر ۴. فناوری و نوآوری

۴.۱- شاخص استانی فناوری اطلاعات

۴.۲- تعداد کاربران اینترنت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۴.۳- تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۵. محیط قانونی و حقوقی (حاکمیت قانون، تضمین‌های حقوق مالکیت و عملکرد دادگستری)

۵.۱- نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی)

۵.۲- امتیاز قضایی و اداری (تخصیصی گزارش‌های عملکرد استانی قوه قضائیه)

۵.۳- میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)

۵.۴- تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۶. ساختار و عملکرد دولت

۶.۱- تعداد کارمندان دستگاه‌های دولتی و حکومتی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۶.۲- پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عملکرد بودجه عمرانی)

محیط اقتصادی

نماگر ۷. محیط کلان (ثبات اقتصاد کلان، ساختارهای اشتغال)

- ۷.۱- شاخص تورم مصرف کننده
- ۷.۲- شاخص تورم تولیدکننده
- ۷.۳- نرخ مشارکت نیروی انسانی (درصد)
- ۷.۴- نرخ بیکاری (درصد)
- ۷.۵- ارزش صادرات غیرنفتی استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۷.۶- نرخ رشد منطقه‌ای (درصد)

نماگر ۸. محیط مالی (تأمین مالی)

- ۸.۱- سرانه مانده تسهیلات اعطایی

نماگر ۹. محیط جغرافیایی (زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های اقلیمی و استانی)

- ۹.۱- متوسط بارندگی سالانه استان (میلی متر)
  - ۹.۲- تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره
  - ۹.۳- تعداد تخت بیمارستانی فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۹.۴- طول راه‌های بین شهری (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع مساحت)
  - ۹.۵- تعداد انبار و سردخانه (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۶- مساحت مراتع خوب (به نسبت مساحت استان)
  - ۹.۷- ضریب نفوذ بیمه (درصد)
  - ۹.۸- فاصله مرکز استان تا بندر تجاری (آبی) و فعال بین المللی (کیلومتر)
  - ۹.۹- طول راه آهن به مساحت استان (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع)
  - ۹.۱۰- درصد روستاهای گازرسانی شده از کل روستاهای استان
- نماگر ۱۰. ساختار تولید (انحصار، خوشه‌ها، وابستگی به مواد اولیه)
- ۱۰.۱- تعداد بهره‌برداران کشاورزی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
  - ۱۰.۲- درصد مساحت کشت آبی از کل مساحت زیر کشت

۱۰.۳- تعداد معادن در حال بهره‌برداری (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۴- تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال (به نسبت مساحت استان)

۱۰.۵- سرانه مساحت پروانه‌های ساختمانی صادره در نقاط شهری

لازم به ذکر است که عناوین برخی مولفه‌های آماری با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط اصلاح و یا جایگزین شده‌اند.

طرح نمونه‌گیری

از آنجا که استخراج، انتشار داده‌ها و ارائه نتایج حاصل، در سطح متغیرها، اپتیمم شده است و برای اینکه محاسبات از مبنای دقیق آماری برخوردار باشد لذا انتخاب نمونه‌ها (فعالان اقتصادی) بر مبنای طرح نمونه‌گیری است که در ذیل به آن اشاره می‌شود.

هدف کلی:

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت جاری محیط کسب و کار در ایران و تغییرات آن به صورت فصلی و سالانه است. این هدف از طریق موارد زیر به دست می‌آید:

۱. برآورد فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران
۲. برآورد فصلی و سالانه شاخص استانی محیط کسب و کار در ایران
۳. برآورد تغییرات فصلی شاخص محیط کسب و کار در سطح ملی و استانی
۴. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح بخش‌های عمده اقتصادی (خدمات، صنعت و کشاورزی)
۵. برآورد ملی فصلی و سالانه شاخص ملی محیط کسب و کار در ایران در سطح فعالیت‌های اصلی اقتصادی (ISIC⁴)

جامعه هدف

مجموعه واحدهایی که طبق تعریف شامل اعضای فعال اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اصناف و تعاون هستند، جامعه هدف طرح را تشکیل می‌دهند. بنابراین اعضای غیرفعال و اعضای که عضو سه اتاق نیستند را پوشش نمی‌دهد.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری با حذف اعضای غیر فعال سه اتاق از چارچوب آماری به دست می‌آید.

واحد آماری

واحد آماری، مدیر یک واحد از سه اتاق کشور می‌باشد که در بانک اطلاعاتی سه اتاق ثبت شده است و فعال است.

زمان آماری

زمان آماری برای تکمیل سؤالات پرسشنامه، وضعیت محیط کسب و کار در فصل پاییز سال ۱۴۰۰ است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری آذر ماه ۱۴۰۰ بوده است.

روش آمارگیری

به صورت نمونه‌گیری برای مؤلفه‌های پیمایشی و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز این طرح به ۲ روش به دست می‌آید. برای مؤلفه‌های پیمایشی به صورت آمارگیری الکترونیکی و تکمیل پرسشنامه از طریق سامانه اینترنتی توسط واحدهای انتخاب شده در طرح نمونه‌گیری است و برای مؤلفه‌های آماری از روش جمع‌آوری داده‌ها از مراجع رسمی کشور است.

سطح ارائه برآورد

برآوردها بر اساس اهداف طرح به صورت ملی و استانی هستند.

پارامتر مورد نظر

پارامترهای مورد نظر شامل میانگین وزنی شاخص محیط کسب کار در ایران است.

چارچوب نمونه‌گیری

چارچوب نمونه‌گیری، اعضای فعال سه اتاق هستند.

واحد نمونه‌گیری

واحد نمونه‌گیری واحدهای فعال سه اتاق هستند.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری، طبقه‌بندی دو مرحله‌ای شده است که واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، استان‌ها و واحد نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، رشته فعالیت است.

در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه‌ی واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. انجام بهینه‌ی نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی کلیدی^۵ است. منظور از نمونه‌ی کلیدی، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. در آمارگیری‌های ادواری، استفاده از نمونه‌ی شاخص ضمن صرفه‌ی اقتصادی، امکان کنترل بهتر عملیات اجرایی و هم‌پوشانی نمونه‌ها در دوره‌های مختلف آمارگیری را فراهم می‌کند.

چارچوب و طراحی نمونه‌ی شاخص

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول در این طرح، استان‌ها براساس سهم از GDP کشور است که واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول را شامل می‌شود.

چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی دوم، فهرستی از نام و نشانی، رشته فعالیت و نام اتاق فعالان اقتصادی از نمونه‌ی شاخص است. روش ساخت این چارچوب، در اتاق‌ها (بازرگانی، تعاون و اصناف) متفاوت از یکدیگر است.

در اتاق بازرگانی، برای ساخت این چارچوب، پیش از اجرای طرح، فعالان اقتصادی در یک محدوده‌ی جغرافیایی مشخص، با استفاده از آمارگیری تلفنی بهنگام می‌شوند. فعالان اقتصادی جدید معرفی شده در هر سال، بر اساس ثبت کارت بازرگانی جدید در ماه‌های انتهایی سال قبل، انتخاب می‌شوند. در اتاق اصناف و تعاون، چارچوب نمونه‌گیری همانند روش قبل است با این تفاوت که فرآیند بهنگام سازی آن دو سال یکبار است.

الگوی چرخش

با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک الگوی ۲-۲-۲ است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی کلیدی از هر فعال اقتصادی نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که فعال اقتصادی، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه کلیدی از نمونه خارج می‌شود. در هر فصل، از چهار گروه چرخش که هر یک از سه گروه فعال اقتصادی (بازرگانی، تعاون و اصناف)، آمارگیری می‌شود:

۱- گروهی که برای اولین بار وارد نمونه شده است،

۲- گروهی که برای دومین بار در نمونه است،

۳- گروهی که پس از دو فصل خروج موقت، مجدداً به نمونه وارد شده است،

۴- گروهی که برای آخرین بار در نمونه است.

به این ترتیب حداکثر میزان تداخل نمونه بین دو فصل متوالی و دو فصل یکسان از دو سال متوالی، ۳۰٪ و بین دو سال متوالی، ۴۰٪ است که می‌تواند اهداف طرح را تأمین کند.

پس از ساخت گروه‌های چرخش، به هر فصل آمارگیری، بر اساس الگوی چرخش، چهار گروه چرخش منتسب می‌شود تا تمام فعالان اقتصادی متعلق به آن‌ها آمارگیری شوند. به این ترتیب در هر فصل آمارگیری به هر چهار گروه یاد شده مراجعه می‌شود.

تعیین تعداد نمونه

با هدف برآورد شاخص ملی، استانی و رشته فعالیتی کل کشور در هر فصل، تعداد نمونه با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$n = \frac{z_{0/975}^2 (1 - r)}{\beta^2 r} \cdot (1 + N_r) \cdot Deff$$

که در آن:

β : خطای نسبی برآورد (کم تر از ۰/۸ درصد)

T : نسبت مفروض شاخص

N_p : نرخ ریزش فعالان اقتصادی نمونه است که برابر با ۰/۳۵ در نظر گرفته شده است.

$Deff$: اثر طرح (برابر ۱/۷)

پس از محاسبه‌ی اندازه‌ی نمونه در سطح ملی، اندازه‌ی نمونه‌ی مورد نیاز در هر استان، با کمک روش تخصیص بینابین و با توجه به ملاحظات اجرایی و کارشناسی، تعیین می‌شود.

روش برآورد

برای دستیابی به برآوردهای مورد نظر، ابتدا باید داده‌های مربوط به هر یک از فعالیت‌های اقتصادی نمونه و اعضای آن‌ها وزن‌دهی شوند. وزن‌دهی در هر فصل بر اساس اعمال وزن پایه، انجام می‌گیرد. وزنی که پس از اعمال این مراحل وزن‌دهی به‌دست می‌آید، تعیین می‌کند که هر فعال اقتصادی در نمونه، نماینده‌ی چند فعال اقتصادی در جامعه است. پس از وزن‌دهی، برآورد تعداد از جمع وزن‌ها، برآورد نرخ از تقسیم برآوردهای تعداد و برآورد تغییرات بین دو دوره‌ی زمانی از اختلاف برآوردهای دو دوره به دست می‌آید. برآوردهای سالانه، با ضرب وزن نهایی در کسر $\frac{1}{4}$ به طور مشابه، محاسبه می‌شود.

در جدول ۱، حروف و اعداد به ترتیب نماد گروه چرخش و نوبت آمارگیری از گروه چرخش است و ساختار تداخل نمونه به صورت:

تداخل دو فصل متوالی برابر با ۳۰٪ و تداخل دو فصل یکسان در دو سال متوالی برابر با ۳۰٪ و تداخل دو سال متوالی برابر با ۴۰٪ است.

میزان مشارکت و تعداد نمونه موثر

میزان مشارکت نمونه‌های منتخب نسبت به کل نمونه‌های در نظر گرفته شده برای هر استان در جدول ۳ قابل مشاهده است. نرخ پاسخگویی در اجرای طرح پایش ملی محیط کسب‌وکار نیز محاسبه شده است. لازم به ذکر است بر اساس جدول ۲، این تعداد نمونه با احتساب نرخ ریزش (عدم همکاری، عدم پاسخگویی، تغییر فعالیت و ..) ۴۰ درصد در نظر گرفته شده است و تعداد نمونه موثر برای تعمیم نتایج بر اساس اهداف طرح حدود ۳۴۰۰ نمونه است.

لذا ضمن تاکید بر قابل اطمینان بودن نتایج ملی برآوردهای ارائه شده، نتایج استانی طرح با احتیاط بیشتری باید مورد استفاده و استناد کاربران قرار گیرد.

جدول ۱- الگوی چرخش

سال ۱۴۰۰				سال ۱۳۹۹				سال ۱۳۹۸				سال ۱۳۹۷				
زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A4	A
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	B4	B3	B
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	C4	C3	-	C
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	D4	D3	-	-	D
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	E4	E3	-	-	E2	E
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	F4	F3	-	-	F2	F1	F
-	-	-	-	-	-	-	-	-	G4	G3	-	-	G2	G1	-	G
-	-	-	-	-	-	-	-	H4	H3	-	-	H2	H1	-	-	H
-	-	-	-	-	-	-	I4	I3	-	-	I2	I1	-	-	-	I
-	-	-	-	-	-	J4	J3	-	-	J2	J1	-	-	-	-	J
-	-	-	-	-	K4	K3	-	-	K2	K1	-	-	-	-	-	K
-	-	-	-	L4	L3	-	-	L2	L1	-	-	-	-	-	-	L
-	-	-	M4	M3	-	-	M2	M1	-	-	-	-	-	-	-	M
-	-	N4	N3	-	-	N2	N1	-	-	-	-	-	-	-	-	N
-	O4	O3	-	-	O2	O1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	O
P4	P3	-	-	P2	P1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	P

جدول ۲- تعداد واحدهای نمونه طرح به تفکیک استان

تعداد واحدهای نمونه	استان	تعداد واحدهای نمونه	استان
۲۰۱	فارس	۲۰۵	آذربایجان شرقی
۸۱	قزوین	۱۲۵	آذربایجان غربی
۷۳	قم	۷۱	اردبیل
۸۳	کردستان	۴۰۷	اصفهان
۱۸۵	کرمان	۱۶۹	البرز
۹۳	کرمانشاه	۵۶	ایلام
۵۱	کهگیلویه و بویراحمد	۱۳۶	بوشهر
۷۹	گلستان	۹۸۵	تهران
۱۲۰	گیلان	۶۵	چهارمحال و بختیاری
۹۸	لرستان	۶۹	خراسان جنوبی
۱۶۱	مازندران	۳۰۲	خراسان رضوی
۱۰۱	مرکزی	۶۱	خراسان شمالی
۱۰۰	هرمزگان	۲۳۹	خوزستان
۹۶	همدان	۸۲	زنجان
۱۱۲	یزد	۷۸	سمنان
۴۷۶۳	کل	۷۹	سیستان و بلوچستان

جدول ۳- میزان مشارکت پاسخگویان در طرح به تفکیک استان

نرخ پاسخگویی (درصد)							استان
پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۹۹	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶	
۷۷	۵۰	۶۶	۵۸	۵۶	۶۳	۴۵	آذربایجان شرقی
۹۰	۷۴	۷۹	۷۰	۶۷	۷۲	۶۲	آذربایجان غربی
۶۵	۶۵	۸۳	۷۴	۷۰	۵۸	۵۷	اردبیل
۹۶	۹۰	۸۴	۸۲	۵۳	۸۴	۷۴	اصفهان
۷۳	۵۴	۴۴	۵۲	۶۴	۶۸	۶۸	البرز
۴۳	۴۷	۵۴	۵۹	۵۰	۵۹	۴۱	ایلام
۶۶	۴۷	۴۰	۴۳	۵۲	۶۳	۳۳	بوشهر
۲۹	۳۸	۵۲	۴۵	۴۹	۶۳	۴۳	تهران
۵۵	۵۴	۷۱	۷۶	۶۱	۷۳	۳۹	چهارمحال و بختیاری
۵۷	۷۶	۵۳	۶۲	۶۴	۶۹	۶۹	خراسان جنوبی
۴۱	۵۲	۴۱	۴۶	۴۷	۶۳	۵۸	خراسان رضوی
۵۷	۴۲	۶۰	۵۹	۶۴	۶۲	۶۶	خراسان شمالی
۴۵	۴۸	۴۷	۴۷	۴۴	۶۳	۶۲	خوزستان
۸۲	۷۹	۸۸	۷۳	۷۲	۷۴	۵۹	زنجان
۸۲	۸۷	۸۲	۷۳	۶۷	۷۴	۶۶	سمنان
۶۱	۵۲	۴۶	۵۰	۴۱	۵۵	۴۹	سیستان و بلوچستان
۶۱	۵۶	۴۰	۵۵	۵۹	۶۸	۶۲	فارس
۶۹	۴۵	۴۹	۵۴	۴۶	۵۷	۶۱	قزوین
۹۰	۷۸	۵۱	۴۹	۵۳	۵۸	۶۴	قم
۷۶	۷۲	۷۹	۶۸	۶۸	۷۴	۶۲	کردستان
۶۵	۵۱	۵۵	۵۱	۵۵	۵۶	۵۰	کرمان
۹۷	۶۴	۷۱	۶۷	۷۲	۶۴	۸۱	کرمانشاه
۴۷	۵۱	۴۹	۵۳	۶۶	۶۷	۴۲	کهگیلویه و بویراحمد
۷۰	۴۹	۶۱	۵۹	۶۲	۵۵	۴۷	گلستان
۶۳	۶۱	۵۳	۶۰	۵۰	۶۷	۵۰	گیلان
۵۸	۷۱	۶۷	۶۴	۵۶	۶۴	۵۲	لرستان
۸۹	۶۱	۶۱	۵۷	۶۲	۶۵	۴۶	مازندران
۷۵	۸۱	۷۴	۷۸	۶۳	۷۰	۶۳	مرکزی
۳۹	۵۲	۴۰	۵۱	۴۵	۶۲	۵۲	هرمزگان
۵۹	۴۸	۵۸	۵۱	۵۳	۷۲	۶۵	همدان
۵۵	۵۴	۵۰	۵۹	۵۵	۵۸	۷۵	یزد
۶۰	۵۶	۵۷	۵۶	۵۴	۶۶	۵۵	کل

محاسبه شاخص کل محیط کسب و کار

پس از استخراج داده‌های پیمایشی، ابتدا برای هر مؤلفه، میانگین ارزیابی اعضای اتاق‌های هر استان در هر بخش q_{ij} محاسبه می‌شود. در فرمول زیر q_{ijk} مشارکت‌کننده‌ها (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده رای دهنده مورد نظر (اعضای اتاق‌های سه‌گانه) است.

$$q_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n q_{ijk}}{n_{ij}}$$

وزن نمونه‌گیری بر اساس استان، رشته فعالیت و اتاق تعیین می‌شود و در محاسبه میانگین q_{ij} لحاظ می‌شود. برای محاسبه شاخص کل از ترکیب وزنی جزء داده‌های آماری (Hard Data) با نسبت ۲۰٪ و جزء مولفه‌های پیمایشی (Survey Data) با نسبت ۸۰٪ استفاده می‌شود.

نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری (Hard Data)

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری، ابتدا داده‌های آماری خام را که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده است، با تقسیم بر جمعیت استان به صورت نسبی و قابل مقایسه تبدیل می‌شود. سپس بر اساس روش فاصله از مرز^۶ که در اغلب مطالعات بین‌المللی مانند شاخص سهولت انجام کسب و کار بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد بکار می‌رود- داده‌های آماری نسبی به داده‌های نرمال شده تبدیل می‌شود.

در روش فاصله از مرز، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و در طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد.

اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هر یک از مولفه‌های دارای بار مثبت مانند نرخ باسوادی در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

که در فرمول بالا w بزرگترین و f کوچکترین نمره مولفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هر یک از اجزاء مولفه‌های شاخص است.

برای هر یک از مولفه‌های دارای بار منفی مانند تعداد نسبی سرقت‌ها در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

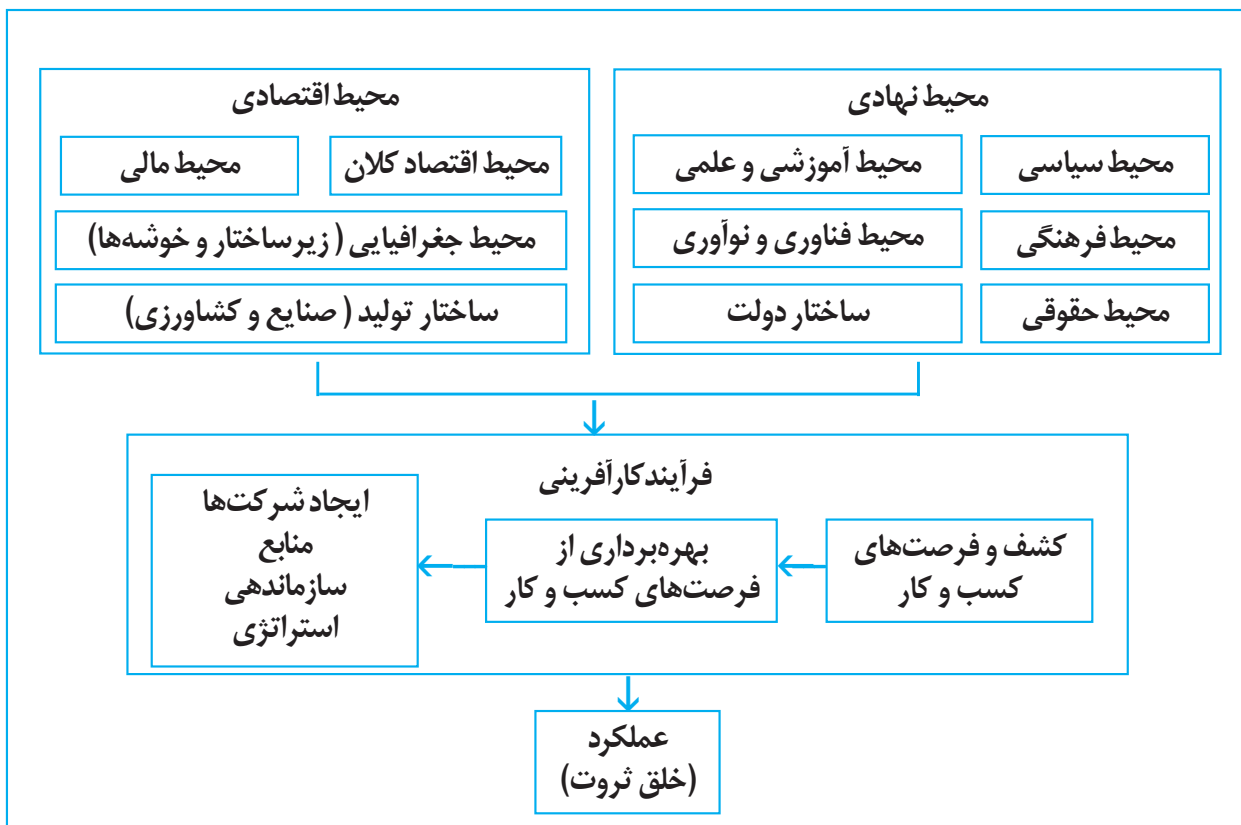
$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هر یک از نمره‌های فاصله از مرز برای هر یک از بخش داده‌های آماری نماگرها است.

آشنایی با نظریه عمومی کار آفرینی شین

بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین، می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین را به محیط اقتصادی و محیط نهادی تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، ساختار تولید و محیط جغرافیایی و عوامل محیط نهادی شامل محیط سیاسی، محیط حقوقی، محیط فرهنگی و محیط آموزشی و علمی، محیط فناوری و نوآوری و ساختار دولت می‌شود. این دو مجموعه عوامل بر کسب و کارهای موجود و بر فرآیند کار آفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب و کار است، اثر می‌گذارد. هر چه محیط کسب و کار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی بیشتر است و هر چه بهره‌برداری از فرصت‌های کار آفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی بسط یافته محیط کسب و کار بر اساس نظریه عمومی کار آفرینی شین

بخش دوم: جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری

شاخص کل محیط کسب و کار

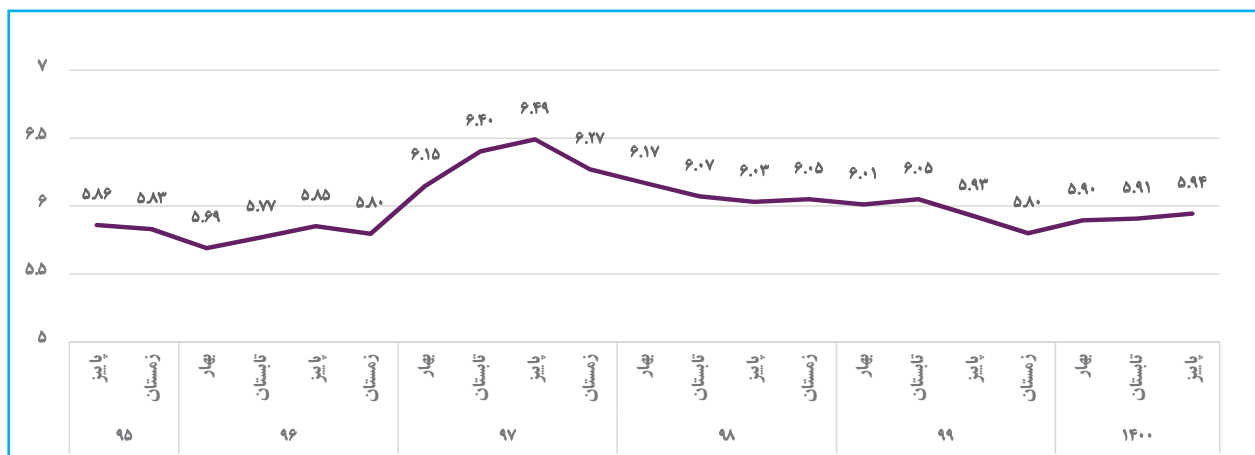
جدول ۴ - شاخص کل محیط کسب و کار

* درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به		پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۹۹	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶
فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته							
۰/۶۴	۰/۲۹	۵/۹۴	۵/۹۱	۵/۹۳	۵/۹۵	۶/۰۸	۶/۳۳	۵/۷۸

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

نتایج پایش ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۰، عدد ۵/۹۴ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) را به عنوان شاخص کل به دست می‌دهد که بسیار اندک نامساعدتر از وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۰ با میانگین ۵/۹۱) است. این ارزیابی بیانگر آن است که از نظر فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، وضعیت برخی مؤلفه‌های مؤثر بر محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۰ نامساعدتر شده است. عدد شاخص در پاییز ۱۴۰۰ نسبت به فصل مشابه سال قبل (۰/۲۹) نامساعدتر شده است. لازم به ذکر است که این شاخص از طریق ادغام اطلاعات حاصل از مولفه‌های پیمایشی (۲۸ مؤلفه) و داده‌های مؤلفه‌های آماری (۴۲ مؤلفه) به نسبت ۸۰ و ۲۰ محاسبه شده است.

نمودار ۱ - روند شاخص کل محیط کسب و کار

شاخص بخشی محیط کسب و کار

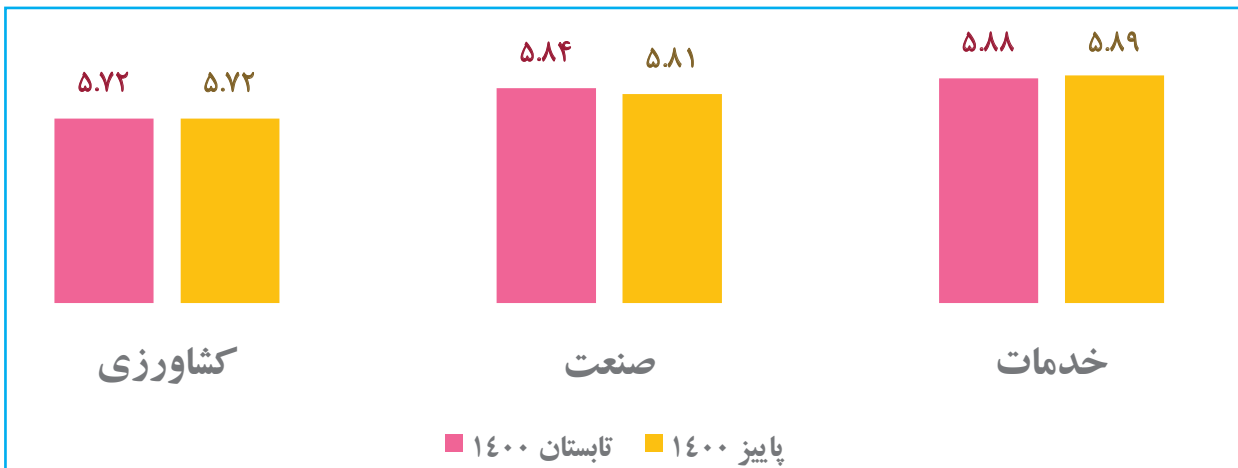
جدول ۵- شاخص محیط کسب و کار بر حسب بخش‌های عمده اقتصادی

بخش	پاییز ۹۹	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰	درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به*	
				فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
کشاورزی	۵/۸۳	۵/۷۲	۵/۷۲	-۰/۰۱	-۱/۹۸
صنعت	۵/۸۶	۵/۸۴	۵/۸۱	-۰/۴۰	-۰/۷۵
خدمات	۵/۹۲	۵/۸۸	۵/۸۹	۰/۲۰	-۰/۵۴

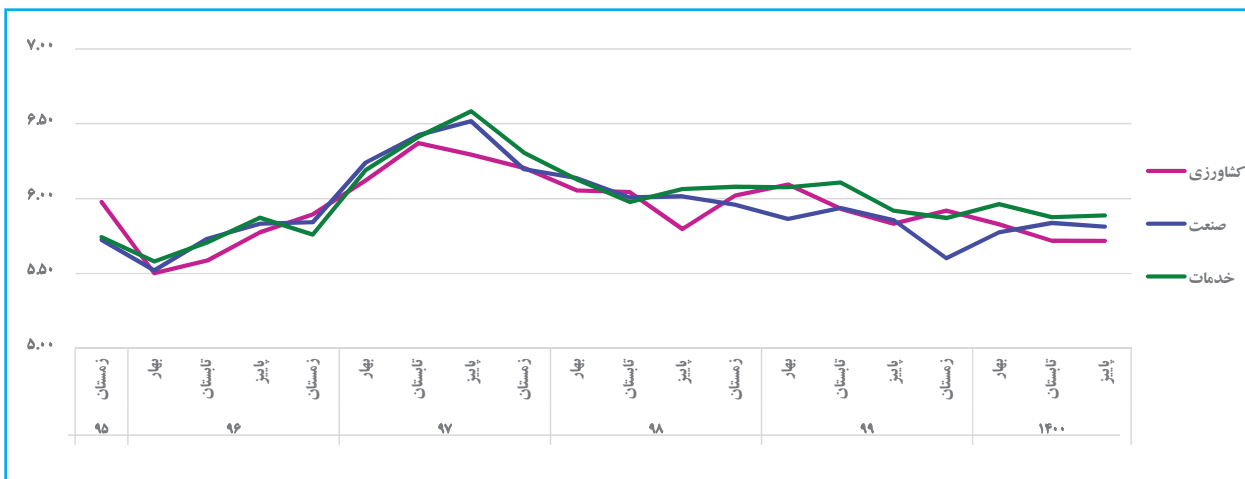
*: منفی بودن درصد تغییرات به معنای بهتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

با توجه به تقسیم رشته فعالیت‌ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در پاییز ۱۴۰۰، وضعیت محیط کسب و کار بخش کشاورزی و بخش خدمات را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی نموده‌اند.

نمودار ۲- شاخص بخشی محیط کسب و کار

نمودار ۳- شاخص بخشی محیط کسب و کار

جدول ۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه بخش عمده اقتصادی - پاییز ۱۴۰۰

عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)	کل			کشاورزی			صنعت			خدمات		
	تایستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰	درصد تغییرات	تایستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰	درصد تغییرات	تایستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰	درصد تغییرات	تایستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰	درصد تغییرات
	۵/۸۵	۵/۸۵	-۰/۰۴	۵/۷۲	۵/۷۲	-۰/۰۱	۵/۸۴	۵/۸۱	-۰/۰۳	۵/۸۸	۵/۸۹	-۰/۰۲
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۴/۰۸	۳/۸۹	-۴/۵۷	۳/۶۳	۳/۳۳	-۸/۱۱	۴/۰۱	۳/۷۹	-۵/۴۲	۴/۲۰	۴/۰۴	-۳/۷۰
برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	۶/۱۲	۶/۰۱	-۱/۸۰	۶/۱۲	۶/۱۱	-۰/۰۹	۶/۳۵	۶/۱۲	-۳/۶۹	۵/۹۴	۵/۹۱	-۰/۳۷
بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	۵/۶۲	۵/۴۹	-۲/۳۴	۶/۰۱	۵/۷۷	-۳/۹۹	۵/۶۲	۵/۵۱	-۲/۱۱	۵/۵۶	۵/۴۳	-۲/۱۹
بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	۷/۶۲	۷/۴۸	-۱/۸۶	۷/۵۲	۷/۴۸	-۰/۵۱	۷/۸۷	۷/۶۶	-۲/۶۳	۷/۴۴	۷/۳۴	-۱/۳۴
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۶۳	۸/۵۷	-۰/۷۲	۸/۵۴	۸/۲۹	-۲/۸۴	۸/۸۴	۸/۶۷	-۱/۹۱	۸/۴۷	۸/۵۳	-۰/۶۳
رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۶/۱۱	۶/۲۲	۱/۷۹	۵/۷۵	۶/۲۰	۷/۸۱	۶/۱۴	۶/۱۶	۰/۳۵	۶/۱۳	۶/۲۶	۲/۰۷
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۴/۹۳	۵/۰۴	۲/۲۳	۴/۴۷	۴/۴۲	-۱/۱۰	۴/۷۸	۴/۹۰	۲/۵۳	۵/۱۱	۵/۲۳	۲/۳۰
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۶/۳۷	۶/۳۶	-۰/۱۴	۶/۰۱	۵/۸۲	-۳/۱۷	۶/۳۶	۶/۲۴	-۱/۸۹	۶/۴۲	۶/۵۳	۱/۶۱
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۶/۱۶	۶/۳۳	۲/۸۶	۵/۸۵	۶/۰۲	۲/۹۴	۶/۱۱	۶/۲۱	۱/۷۵	۶/۲۴	۶/۴۷	۳/۶۳
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۶/۳۷	۶/۵۸	۳/۳۸	۶/۱۸	۶/۴۱	۳/۷۶	۶/۲۹	۶/۴۵	۲/۶۱	۶/۴۶	۶/۷۱	۳/۸۶
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۷/۲۳	۷/۳۹	۲/۲۰	۷/۳۸	۷/۶۰	۳/۰۸	۷/۱۳	۷/۲۲	۱/۲۹	۷/۲۹	۷/۴۹	۲/۸۳
فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	۶/۰۰	۶/۰۴	۰/۶۲	۵/۴۴	۵/۶۲	۳/۳۰	۶/۰۶	۵/۹۵	-۱/۹۰	۶/۰۴	۶/۱۷	۲/۱۵
ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۵/۳۷	۵/۵۰	۲/۴۸	۵/۶۷	۵/۶۴	-۰/۵۲	۵/۲۸	۵/۳۷	۱/۶۶	۵/۳۹	۵/۵۹	۳/۶۸
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	۶/۰۰	۶/۲۸	۴/۷۱	۵/۶۴	۵/۸۴	۳/۵۵	۶/۰۴	۶/۲۰	۲/۶۴	۶/۰۲	۶/۴۱	۶/۴۵
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار	۶/۲۹	۶/۲۷	-۰/۲۷	۶/۳۶	۵/۹۴	-۶/۵۸	۶/۱۹	۶/۱۷	-۰/۴۳	۶/۳۶	۶/۴۱	-۰/۸۲
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۵/۱۹	۵/۲۵	۱/۱۵	۵/۱۰	۵/۳۲	۴/۲۴	۴/۹۷	۵/۰۶	۱/۸۶	۵/۳۹	۵/۴۰	-۰/۰۴
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۶/۰۱	۵/۹۱	-۱/۷۴	۵/۴۹	۵/۱۲	-۶/۷۸	۵/۷۵	۵/۷۹	۰/۶۴	۶/۲۹	۶/۱۱	-۲/۷۶
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۵/۷۱	۵/۷۰	-۰/۲۴	۵/۶۵	۵/۸۸	۴/۱۴	۵/۶۴	۵/۷۰	۱/۰۶	۵/۷۸	۵/۶۷	-۲/۰۶
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	۶/۴۳	۶/۵۶	۲/۰۱	۶/۴۵	۶/۷۳	۴/۴۵	۶/۳۴	۶/۳۷	۰/۴۳	۶/۵۰	۶/۶۹	۲/۸۳
کارگر بیزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۵/۶۲	۵/۹۰	۴/۹۰	۴/۷۱	۵/۲۶	۱۱/۵۴	۵/۷۹	۶/۰۵	۴/۴۶	۵/۶۳	۵/۸۷	۴/۲۵
کمبود تقاضا در بازار	۵/۳۱	۵/۳۶	۱/۱۰	۴/۹۷	۵/۳۴	۷/۵۰	۵/۰۹	۵/۰۷	-۰/۴۵	۵/۵۲	۵/۵۹	۱/۲۷
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	۵/۵۱	۵/۷۳	۴/۰۰	۵/۲۵	۵/۶۷	۸/۰۵	۵/۵۳	۵/۷۵	۴/۰۲	۵/۵۳	۵/۷۲	۳/۳۷
کمبود نیروی کار ماهر	۵/۱۲	۵/۴۲	۵/۸۷	۴/۲۸	۴/۴۹	۴/۸۷	۵/۲۲	۵/۶۴	۷/۹۶	۵/۱۷	۵/۳۸	۴/۰۹
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۳/۶۵	۳/۹۷	۸/۷۵	۳/۶۳	۳/۶۹	۱/۶۸	۳/۴۶	۳/۸۶	۱۱/۵۷	۳/۸۰	۴/۰۹	۷/۵۵
محدودیت دسترسی به آب	۳/۵۰	۳/۳۷	-۳/۸۲	۳/۹۲	۳/۵۹	-۸/۳۱	۳/۷۲	۳/۴۷	-۶/۹۳	۳/۲۵	۳/۲۶	-۰/۳۱
محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	۴/۵۳	۳/۶۵	-۱۹/۳۱	۴/۸۵	۳/۹۹	-۱۷/۶۸	۴/۸۷	۳/۶۶	-۲۴/۸۵	۴/۱۹	۳/۶۰	-۱۴/۲۲
فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	۶/۶۴	۶/۶۶	۰/۳۶	۶/۶۲	۶/۶۵	۰/۵۲	۶/۵۱	۶/۵۴	۰/۴۳	۶/۷۵	۶/۷۷	-۰/۳۱
موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۷/۱۱	۷/۰۵	-۰/۸۱	۷/۶۲	۷/۴۷	-۲/۰۵	۷/۰۷	۷/۲۱	۱/۹۰	۷/۰۵	۶/۸۷	-۲/۶۶

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با بررسی اطلاعات جدول ۶ مشاهده می شود که، در بخشهای صنعت و خدمات، غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات و در بخش کشاورزی موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاههای اجرایی نامساعدترین و در بخش صنعت و خدمات، محدودیت دسترسی به آب و در بخش کشاورزی نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول مساعدترین مؤلفه (مانع) در ۲۸ مؤلفه پیمایشی پرسش شده از فعالان اقتصادی مشارکت کننده در طرح ارزیابی شده اند.

علاوه بر این، مهمترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی هریک از سه بخش عمده اقتصادی در قالب جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷ - مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی به تفکیک بخش های عمده اقتصادی

الویت	مجموعه				
	۱	۲	۳	۴	۵
کل	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانکها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانکها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
کشاورزی	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی	دشواری تأمین مالی از بانکها	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانکها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
صنعت	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانکها	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانکها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی
خدمات	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانکها	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانکها	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی

همان طور که در جدول ۷ مشاهده می شود در بخش صنعت مولفه های غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و دشواری تأمین مالی از بانکها و در بخش کشاورزی و خدمات مولفه های غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و دشواری تأمین مالی از بانکها، مهم ترین مشکلات کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی بیان شده اند.

شاخص استانی محیط کسب و کار

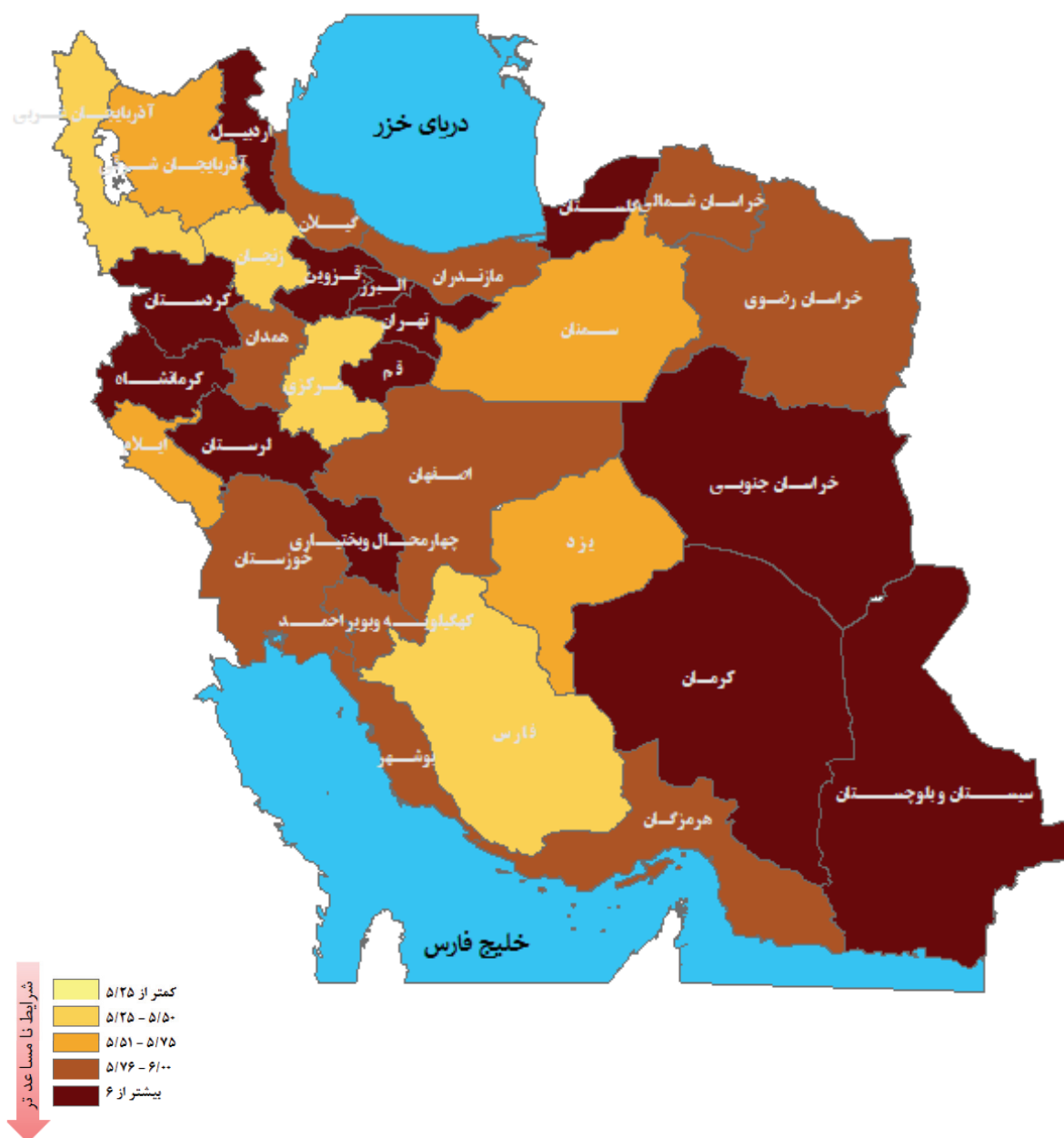
جدول ۸ - شاخص استانی محیط کسب و کار

درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به *		پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۹۹	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷	سال ۹۶	استان
فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته								
۴/۳۶	-۰/۹۶	۵/۷۵	۵/۸۰	۵/۵۱	۵/۵۴	۶/۰۱	۶/۰۸	۵/۹۳	آذربایجان شرقی
-۰/۹۴	-۰/۸۰	۵/۳۲	۵/۳۶	۵/۳۷	۵/۳۳	۵/۳۰	۵/۹۵	۵/۸۰	آذربایجان غربی
۲/۶۹	-۵/۳۹	۶/۰۴	۶/۳۹	۵/۸۸	۶/۰۳	۵/۹۳	۶/۲۵	۵/۸۹	اردبیل
-۲/۴۸	۳/۳۰	۵/۹۸	۵/۷۹	۶/۱۴	۶/۰۵	۶/۱۷	۶/۴۷	۵/۹۲	اصفهان
۱/۷۹	۳/۶۲	۶/۰۶	۵/۸۴	۵/۹۵	۶/۰۰	۶/۲۴	۶/۴۷	۵/۷۲	البرز
۱/۲۲	-۱/۱۳	۵/۷۳	۵/۸۰	۵/۶۶	۵/۸۳	۶/۰۴	۶/۴۶	۵/۹۸	ایلام
-۰/۸۴	۰/۵۴	۶/۰۰	۵/۹۷	۶/۰۵	۶/۰۴	۶/۱۸	۶/۳۹	۵/۶۸	بوشهر
۲/۷۷	۰/۰۹	۶/۲۹	۶/۲۸	۶/۱۲	۶/۱۵	۶/۱۹	۶/۴۱	۵/۷۲	تهران
-۴/۰۷	-۰/۷۴	۶/۰۱	۶/۰۶	۶/۲۷	۶/۲۱	۶/۳۵	۶/۴۹	۵/۹۷	چهارمحال و بختیاری
۳/۹۰	۱/۱۳	۶/۰۳	۵/۹۶	۵/۸۰	۵/۷۷	۵/۸۳	۶/۱۳	۵/۵۷	خراسان جنوبی
۴/۲۳	۷/۶۶	۵/۸۴	۵/۴۳	۵/۶۰	۵/۹۰	۶/۰۲	۶/۱۳	۵/۷۰	خراسان رضوی
-۳/۰۴	۰/۵۳	۵/۹۴	۵/۹۰	۶/۱۲	۶/۰۶	۶/۲۴	۶/۵۹	۶/۲۱	خراسان شمالی
-۰/۸۲	-۰/۴۳	۵/۹۹	۶/۰۲	۶/۰۴	۶/۰۷	۶/۰۹	۶/۴۴	۵/۷۴	خوزستان
۶/۶۵	-۰/۳۸	۵/۵۰	۵/۵۲	۵/۱۵	۵/۳۴	۵/۵۶	۵/۹۲	۵/۶۲	زنجان
۱۱/۸۱	۳/۰۴	۵/۶۳	۵/۴۷	۵/۰۴	۵/۲۲	۵/۷۲	۶/۱۵	۵/۸۴	سمنان
-۱/۵۱	-۲/۴۷	۶/۱۰	۶/۲۶	۶/۲۰	۶/۲۳	۶/۳۷	۶/۶۰	۶/۲۵	سیستان و بلوچستان
-۶/۱۳	-۴/۴۴	۵/۴۶	۵/۷۱	۵/۸۱	۵/۸۰	۵/۹۲	۵/۹۹	۵/۴۸	فارس
۳/۲۱	۲/۱۲	۶/۰۴	۵/۹۱	۵/۸۵	۵/۹۰	۵/۹۳	۶/۱۴	۵/۵۶	قزوین
۵/۵۱	۳/۹۴	۶/۲۲	۵/۹۹	۵/۹۰	۵/۹۹	۶/۰۴	۶/۰۹	۵/۷۷	قم
۵/۷۹	۶/۴۹	۶/۴۹	۶/۰۹	۶/۱۳	۶/۲۹	۶/۲۶	۶/۵۱	۵/۸۶	کردستان
۳/۲۴	۰/۲۴	۶/۳۴	۶/۳۳	۶/۱۴	۶/۲۴	۶/۰۴	۶/۲۷	۵/۸۰	کرمان
-۱/۱۴	-۳/۸۲	۶/۰۵	۶/۲۹	۶/۱۲	۶/۱۱	۶/۱۷	۶/۵۴	۶/۲۴	کرمانشاه
۱/۰۰	۰/۲۱	۵/۹۶	۵/۹۵	۵/۹۱	۵/۹۷	۵/۹۸	۶/۲۱	۵/۹۴	کهگیلویه و بویراحمد
۲/۷۳	۴/۵۴	۶/۳۲	۶/۰۵	۶/۱۵	۶/۰۵	۶/۱۱	۶/۲۷	۵/۷۴	گلستان
۶/۲۱	۰/۸۳	۵/۷۷	۵/۷۲	۵/۴۳	۵/۶۴	۵/۵۶	۵/۷۹	۵/۴۰	گیلان
۲/۵۹	۲/۷۵	۶/۰۱	۵/۸۵	۵/۸۶	۵/۹۴	۶/۱۳	۶/۵۳	۶/۰۹	لرستان
-۳/۶۵	۰/۳۴	۵/۹۱	۵/۸۹	۶/۱۴	۵/۸۶	۵/۷۱	۵/۹۹	۵/۴۰	مازندران
-۴/۴۶	۲/۴۷	۵/۲۶	۵/۱۳	۵/۵۰	۵/۳۸	۵/۶۵	۶/۲۵	۵/۵۱	مرکزی
-۱/۶۳	-۰/۸۰	۶/۰۰	۶/۰۵	۶/۱۰	۶/۰۸	۶/۱۰	۶/۱۸	۵/۷۴	هرمزگان
۱/۹۵	-۰/۶۱	۵/۸۰	۵/۸۳	۵/۶۹	۵/۸۹	۶/۰۶	۶/۳۸	۵/۸۴	همدان
۱/۰۰	-۴/۲۴	۵/۵۱	۵/۷۵	۵/۴۵	۵/۶۴	۵/۷۲	۶/۰۸	۵/۶۶	یزد

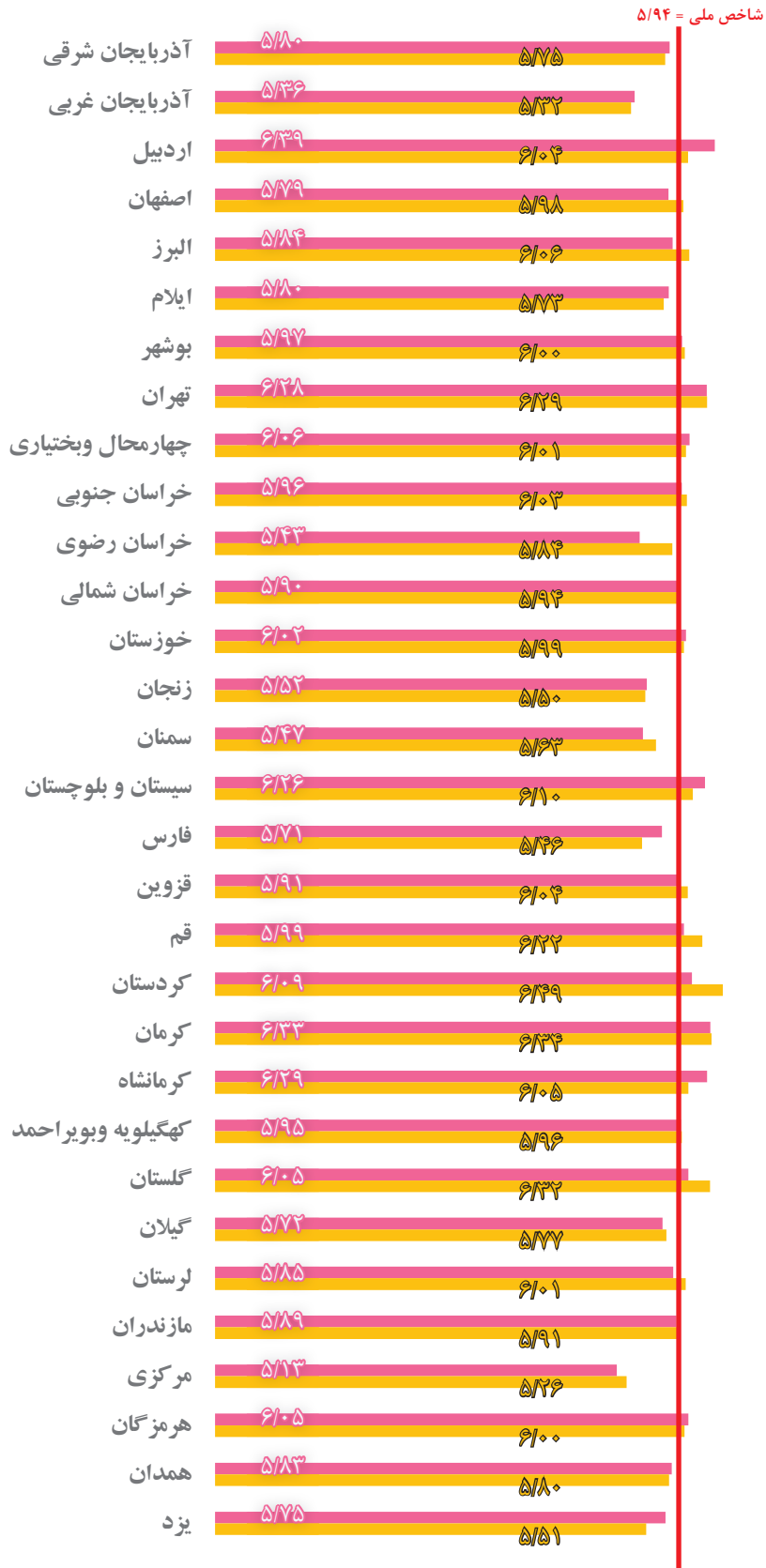
* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

طبق جدول ۸، نتایج ارزیابی طرح پایش در پاییز ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که از منظر وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار، کردستان، کرمان و گلستان دارای محیط کسب و کار نامساعدتر و استان‌های مرکزی، آذربایجان غربی و فارس دارای محیط کسب و کار مساعدتری نسبت به سایر استان‌ها بوده‌اند. قابل ذکر است که عدد شاخص برای حدود ۴۲ درصد استان‌های کشور از عدد شاخص ملی فضای کسب و کار کمتر بوده است که در نمودار ۴ قابل مشاهده است. همچنین اختلاف عدد شاخص وضعیت محیط کسب و کار در بهترین و بدترین استان حداکثر معادل ۱/۲۳ واحد است که نشانگر عدم وجود تفاوت قابل توجه در وضعیت عدد شاخص استان‌ها نسبت به یکدیگر است.

شکل ۲- نقشه موضوعی شاخص استانی محیط کسب و کار

نمودار ۴- شاخص استانی محیط کسب و کار

■ تابستان ۱۴۰۰   ■ پاییز ۱۴۰۰

شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

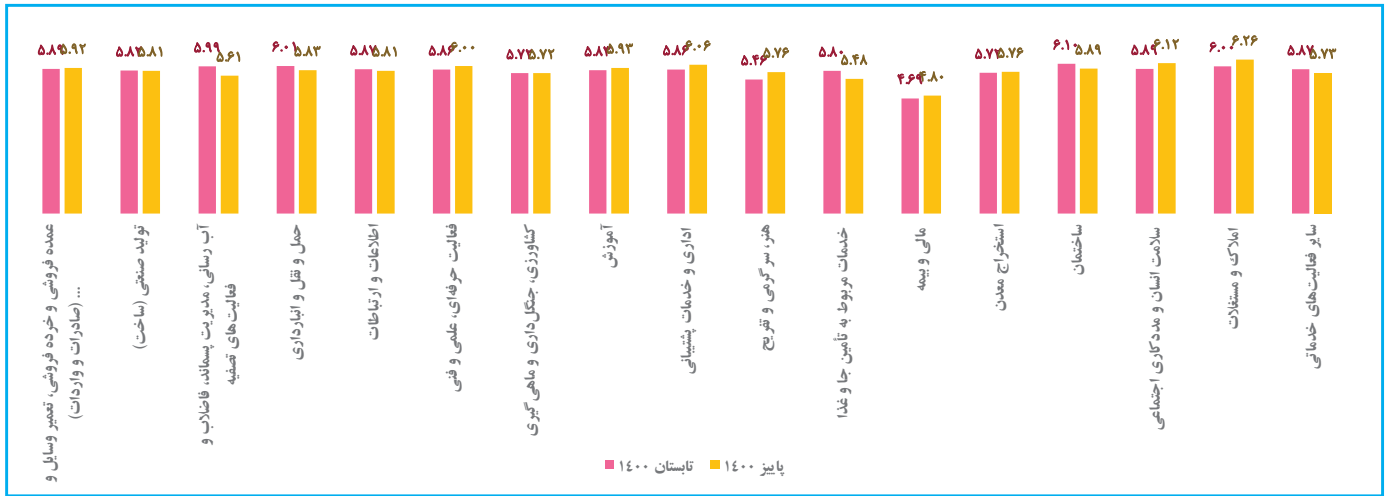
جدول ۱۰ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

درصد تغییرات *	پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	رشته فعالیت
۰/۵۰	۵/۹۲	۵/۸۹	عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)
-۰/۱۴	۵/۸۱	۵/۸۲	تولید صنعتی (ساخت)
-۶/۳۰	۵/۶۱	۵/۹۹	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه
-۳/۰۵	۵/۸۳	۶/۰۱	حمل و نقل و انبارداری
-۰/۹۵	۵/۸۱	۵/۸۷	اطلاعات و ارتباطات
۲/۳۰	۶/۰۰	۵/۸۶	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی
-۰/۰۱	۵/۷۲	۵/۷۲	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری
۱/۶۳	۵/۹۳	۵/۸۳	آموزش
۳/۳۰	۶/۰۶	۵/۸۶	اداری و خدمات پشتیبانی
۵/۵۴	۵/۷۶	۵/۴۶	هنر، سرگرمی و تفریح
-۵/۶۵	۵/۴۸	۵/۸۰	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا
۲/۴۷	۴/۸۰	۴/۶۹	مالی و بیمه
۰/۷۱	۵/۷۶	۵/۷۲	استخراج معدن
-۳/۳۱	۵/۸۹	۶/۱۰	ساختمان
۴/۰۰	۶/۱۲	۵/۸۹	سلامت انسان و مددکاری اجتماعی
۴/۴۵	۶/۲۶	۶/۰۰	املاک و مستغلات
-۲/۴۶	۵/۷۳	۵/۸۷	سایر فعالیت‌های خدماتی

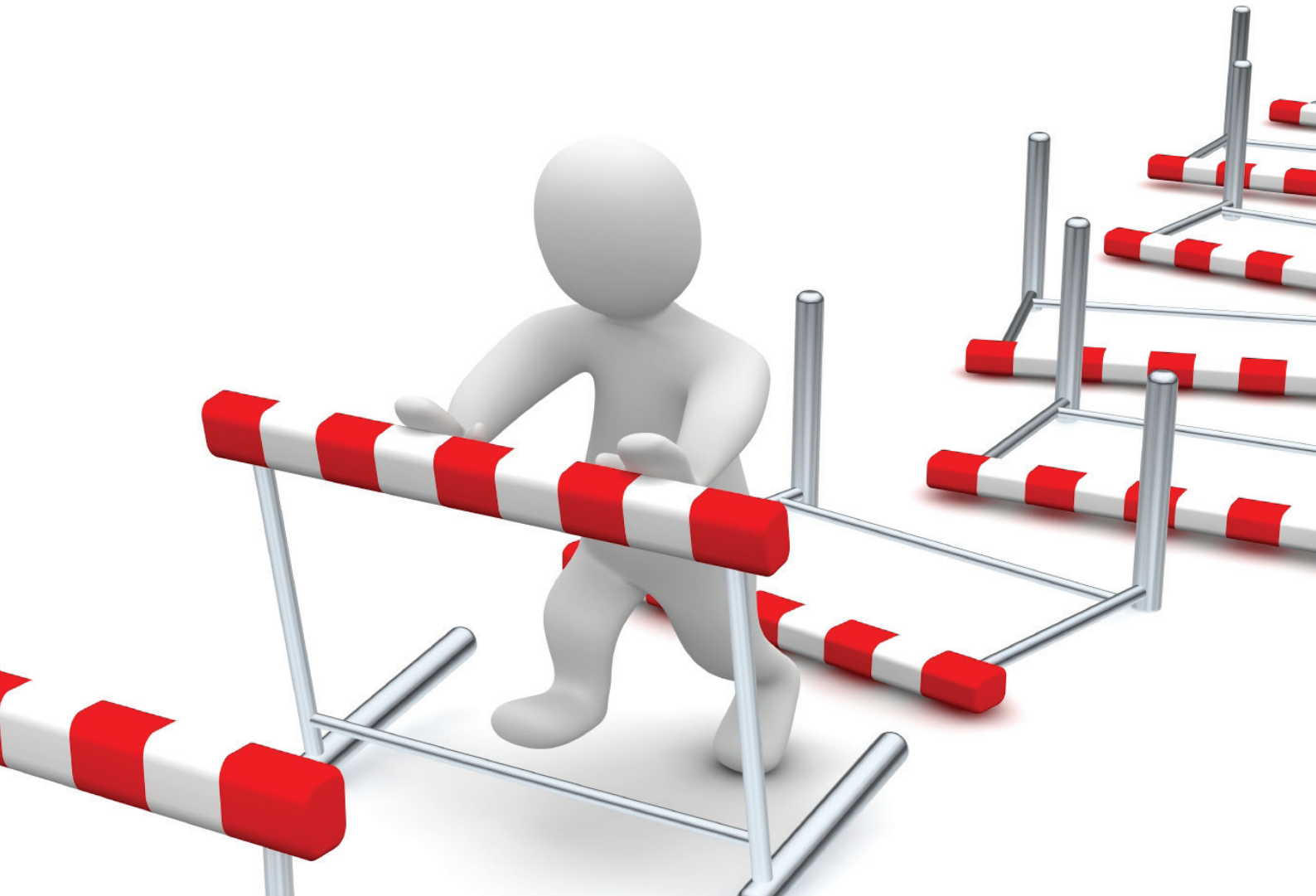
*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

با توجه به جدول ۱۰، در پاییز ۱۴۰۰، رشته فعالیت‌های: ۱-املاک و مستغلات، ۲-سلامت انسان و مددکاری اجتماعی، ۳- اداری و خدمات پشتیبانی به ترتیب دارای نامساعدترین محیط کسب و کار و رشته فعالیت‌های ۱-مالی و بیمه، ۲-خدمات مربوط به تأمین جا و غذا و ۳-آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه به ترتیب مساعدترین محیط برای کسب و کار نسبت به سایر رشته فعالیت‌های اقتصادی ارزیابی شده‌اند. لازم به ذکر است که از ۲۱ رشته فعالیت عمده اقتصادی، ۴ رشته فعالیت به دلیل قرارگرفتن در بخش عمومی و خانواری از چارچوب آمارگیری طرح حذف شده‌اند. منظور از سایر فعالیت‌های خدماتی، فعالیت‌های سازمان‌های دارای عضو، تعمیر رایانه و کالاهای شخصی و خانگی و سایر فعالیت‌های خدماتی شخصی است.

نمودار ۵ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس رشته فعالیت اقتصادی

در جدول ۱۱ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک رشته فعالیت‌های اقتصادی قابل مشاهده است. با استفاده از این جدول می‌توان تحلیل‌های مختلف در مورد وضعیت هر یک از مولفه‌ها در رشته فعالیت‌های اقتصادی ارائه نمود.

جدول ۱۱ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و رشته فعالیت اقتصادی - پاییز ۱۴۰۰

شاخص فعالیت‌های خدماتی	املاک و مستغلات	سلامت انسان و مده‌کاری اجتماعی	ساختمان	استخراج معدن	مالی و بیمه	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا	هنر، سرگرمی و تفریح	اداری و خدمات پشتیبانی	آموزش	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی	اطلاعات و ارتباطات	حمل و نقل و انبارداری	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه	تولید صنعتی (ساخت)	عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)	رشته فعالیت	مولفه
۳/۰۴	۴/۸۳	۴/۱۴	۳/۷۵	۳/۲۶	۳/۰۴	۲/۸۶	۳/۸۰	۴/۲۶	۲/۹۱	۳/۳۳	۴/۵۲	۴/۶۶	۴/۰۶	۳/۱۱	۳/۸۳	۴/۰۸	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	
۴/۸۸	۶/۳۸	۵/۵۰	۶/۱۸	۶/۰۰	۵/۰۵	۴/۳۶	۵/۳۶	۵/۹۴	۵/۶۸	۶/۱۱	۶/۵۸	۵/۹۱	۵/۸۸	۷/۰۰	۶/۱۱	۵/۹۷	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...	
۴/۵۸	۴/۰۸	۷/۶۷	۵/۷۹	۵/۰۰	۴/۱۵	۴/۸۶	۵/۰۰	۴/۹۵	۵/۸۱	۵/۷۷	۵/۹۰	۶/۱۷	۵/۴۸	۴/۷۳	۵/۵۲	۵/۴۶	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان	
۵/۷۱	۶/۶۵	۷/۶۲	۷/۳۸	۷/۵۸	۶/۱۷	۶/۵۵	۷/۰۰	۷/۰۹	۷/۳۶	۷/۴۸	۷/۵۴	۷/۴۷	۷/۲۷	۶/۹۱	۷/۷۱	۷/۴۷	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	
۸/۸۴	۸/۳۰	۷/۹۲	۸/۳۱	۸/۴۴	۸/۲۹	۸/۸۷	۸/۷۰	۷/۸۰	۸/۹۱	۸/۲۹	۸/۰۳	۸/۴۵	۸/۲۲	۶/۷۳	۸/۷۴	۸/۶۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	
۵/۶۸	۶/۷۴	۵/۷۷	۶/۴۷	۵/۶۵	۵/۶۹	۶/۸۴	۵/۶۰	۶/۸۰	۷/۰۵	۶/۲۰	۶/۵۵	۶/۷۳	۵/۹۰	۵/۴۵	۶/۱۷	۶/۲۵	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	
۴/۹۵	۵/۰۰	۷/۱۳	۵/۰۸	۴/۲۱	۴/۵۳	۴/۲۴	۴/۸۶	۴/۸۰	۴/۶۳	۴/۴۲	۴/۹۱	۴/۶۴	۵/۶۲	۶/۰۰	۴/۹۱	۵/۲۹	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی	
۶/۲۸	۷/۳۸	۶/۶۷	۶/۴۲	۵/۴۸	۸/۰۰	۶/۸۸	۵/۲۲	۶/۴۴	۷/۴۶	۵/۸۲	۶/۳۶	۶/۴۶	۶/۶۰	۵/۷۱	۶/۲۷	۶/۴۹	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	
۶/۲۲	۷/۱۲	۵/۸۹	۶/۷۰	۶/۰۵	۶/۲۰	۶/۲۵	۶/۰۰	۶/۴۷	۶/۳۸	۶/۰۲	۶/۳۱	۵/۹۱	۶/۳۰	۵/۱۱	۶/۱۹	۶/۵۴	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	
۵/۴۶	۷/۳۴	۷/۳۱	۶/۹۰	۶/۴۶	۵/۱۹	۵/۹۵	۵/۵۰	۶/۵۸	۷/۰۰	۶/۴۱	۶/۹۰	۷/۰۲	۶/۴۱	۶/۰۰	۶/۴۲	۶/۸۰	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	
۸/۱۰	۷/۷۴	۸/۹۲	۷/۶۰	۷/۳۷	۵/۹۶	۸/۲۵	۷/۶۰	۸/۱۴	۷/۸۲	۷/۶۰	۷/۴۶	۷/۶۹	۶/۸۱	۷/۰۰	۷/۱۸	۷/۵۲	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	
۶/۲۶	۶/۳۶	۷/۰۰	۶/۱۰	۵/۷۶	۴/۵۳	۵/۱۹	۵/۷۸	۶/۰۰	۶/۳۷	۵/۶۲	۶/۲۵	۶/۲۷	۵/۹۵	۴/۴۵	۵/۹۶	۶/۲۴	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی	
۴/۳۸	۶/۲۴	۵/۳۰	۵/۳۱	۶/۰۴	۵/۶۰	۵/۹۵	۵/۶۰	۶/۰۰	۴/۹۳	۵/۶۴	۵/۷۷	۵/۰۵	۶/۱۷	۶/۶۳	۵/۳۳	۵/۵۴	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	
۷/۲۶	۶/۴۶	۶/۰۰	۶/۱۶	۶/۲۸	۵/۱۹	۷/۰۸	۶/۶۷	۵/۷۹	۸/۰۰	۵/۸۴	۶/۶۹	۶/۳۳	۶/۲۷	۵/۶۳	۶/۲۱	۶/۳۹	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران	
۶/۳۵	۶/۷۳	۷/۵۵	۶/۲۶	۵/۲۲	۶/۰۹	۴/۸۱	۵/۱۱	۶/۵۰	۶/۴۷	۵/۹۴	۶/۰۷	۶/۳۳	۶/۳۱	۷/۳۸	۶/۲۰	۶/۴۷	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار	
۶/۲۷	۷/۰۰	۴/۹۰	۵/۴۸	۴/۸۵	۵/۹۴	۵/۱۴	۵/۵۰	۵/۵۸	۵/۳۵	۵/۳۲	۵/۳۹	۴/۸۵	۵/۷۲	۴/۴۳	۵/۰۴	۵/۳۲	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	
۷/۳۰	۶/۳۲	۶/۸۸	۶/۴۹	۵/۳۳	۷/۰۰	۵/۸۸	۶/۷۱	۶/۲۷	۸/۱۵	۵/۱۲	۶/۱۹	۵/۷۹	۶/۰۲	۶/۵۷	۵/۷۴	۶/۰۳	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	
۵/۷۲	۶/۵۴	۵/۹۰	۵/۶۰	۴/۹۵	۵/۹۴	۵/۷۴	۵/۰۰	۴/۹۳	۶/۳۳	۵/۸۸	۶/۱۱	۵/۲۶	۵/۶۷	۷/۳۸	۵/۷۳	۵/۶۳	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	
۷/۵۳	۷/۲۹	۷/۸۳	۶/۹۰	۶/۳۰	۷/۱۱	۷/۱۰	۵/۹۰	۶/۵۰	۷/۱۲	۵/۷۳	۵/۹۶	۶/۴۱	۶/۹۱	۷/۳۸	۶/۳۲	۶/۶۴	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	
۵/۶۱	۷/۰۷	۵/۴۵	۵/۸۳	۶/۴۶	۵/۳۷	۵/۷۴	۶/۸۲	۵/۵۳	۵/۱۱	۵/۲۶	۶/۱۰	۵/۵۶	۵/۶۱	۶/۴۰	۶/۰۵	۵/۹۰	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	
۶/۸۰	۷/۳۷	۵/۲۷	۵/۲۵	۴/۵۰	۵/۰۰	۵/۹۵	۶/۳۳	۵/۸۴	۶/۲۷	۵/۳۴	۵/۲۶	۴/۴۰	۵/۰۳	۴/۶۰	۵/۰۹	۵/۶۱	کمبود تقاضا در بازار	
۶/۳۷	۶/۵۶	۶/۵۸	۵/۵۷	۶/۱۷	۵/۳۸	۵/۹۱	۶/۵۰	۵/۱۱	۵/۴۲	۵/۶۷	۵/۷۸	۵/۶۷	۵/۵۷	۸/۵۷	۵/۷۳	۵/۶۸	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز	
۵/۲۰	۵/۸۵	۳/۴۳	۵/۶۱	۵/۹۱	۴/۵۴	۵/۶۲	۴/۹۰	۵/۹۵	۴/۴۵	۴/۴۹	۵/۸۱	۶/۱۲	۴/۸۵	۵/۴۰	۵/۶۳	۵/۴۳	کمبود نیروی کار ماهر	
۳/۸۲	۵/۳۹	۳/۶۲	۳/۶۵	۴/۰۸	۳/۵۰	۳/۶۱	۴/۰۰	۳/۴۰	۳/۹۰	۳/۶۹	۳/۹۴	۳/۳۱	۳/۹۶	۳/۸۲	۳/۸۸	۴/۱۶	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	
۳/۰۲	۳/۳۱	۱/۵۰	۳/۴۱	۴/۳۹	۳/۵۲	۲/۸۸	۲/۸۹	۲/۴۷	۲/۹۴	۳/۵۹	۳/۳۲	۱/۸۵	۳/۳۷	۳/۶۴	۳/۴۳	۳/۳۶	محدودیت دسترسی به آب	
۳/۴۹	۳/۵۴	۳/۳۳	۳/۷۵	۵/۱۸	۳/۲۲	۳/۳۰	۲/۷۸	۲/۷۸	۲/۷۵	۳/۹۹	۳/۵۵	۲/۷۹	۴/۱۲	۴/۶۴	۳/۵۶	۳/۶۳	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)	
۶/۹۳	۷/۲۶	۶/۶۴	۶/۷۱	۶/۰۴	۵/۴۶	۶/۴۱	۷/۱۱	۶/۹۵	۷/۳۵	۶/۶۵	۶/۶۷	۶/۹۶	۶/۴۰	۶/۶۴	۶/۵۵	۶/۸۲	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی	
۶/۳۹	۶/۰۵	۷/۲۵	۷/۴۵	۷/۱۶	۵/۵۹	۶/۰۹	۷/۲۰	۷/۱۴	۷/۴۱	۷/۴۷	۷/۳۰	۷/۲۹	۶/۷۴	۷/۵۵	۷/۱۸	۶/۹۱	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	

شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و اتاق‌ها

جدول ۱۲ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سه اتاق - پاییز ۱۴۰۰

اتاق اصناف			اتاق تعاون			اتاق بازرگانی			کل			عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	درصد تغییرات	پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	
-۳/۵۵	۵/۷۸	۵/۹۹	۲/۷۵	۵/۵۶	۵/۴۱	-۰/۲۰	۵/۹۳	۵/۹۲	-۰/۰۴	۵/۸۵	۵/۸۵	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
-۱۲/۶۲	۳/۴۷	۳/۹۷	۱/۹۷	۲/۸۰	۲/۷۵	-۳/۵۳	۴/۲۵	۴/۴۱	-۴/۵۷	۳/۸۹	۴/۰۸	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
-۳/۷۶	۵/۲۱	۵/۴۲	۱۵/۱۴	۵/۶۰	۴/۸۶	-۴/۰۰	۶/۲۴	۶/۵۰	-۱/۸۰	۶/۰۱	۶/۱۲	بی‌تهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌ها/بشانه
-۹/۶۱	۴/۹۳	۵/۴۵	۱/۸۰	۵/۷۱	۵/۶۱	-۲/۰۵	۵/۵۴	۵/۶۵	-۲/۳۴	۵/۴۹	۵/۶۲	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
-۵/۴۴	۶/۵۹	۶/۹۷	۲/۸۴	۷/۲۲	۷/۰۲	-۲/۳۱	۷/۷۰	۷/۸۸	-۱/۸۶	۷/۴۸	۷/۶۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۱/۷۳	۸/۷۹	۸/۶۴	-۰/۴۵	۸/۵۶	۸/۶۰	-۱/۲۶	۸/۵۳	۸/۶۲	-۰/۷۲	۸/۵۷	۸/۶۳	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
-۰/۳۱	۶/۱۹	۶/۱۷	۵/۰۸	۵/۸۶	۵/۵۸	۱/۴۷	۶/۳۰	۶/۲۱	۱/۷۹	۶/۲۲	۶/۱۱	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
-۳/۹۴	۴/۹۸	۵/۱۸	۶/۹۸	۴/۶۲	۴/۳۲	۲/۷۷	۵/۱۳	۵/۰۰	۲/۲۳	۵/۰۴	۴/۹۳	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۱/۹۴	۷/۰۵	۶/۹۱	۲/۸۷	۶/۰۳	۵/۸۶	-۰/۹۰	۶/۳۰	۶/۳۵	-۰/۱۴	۶/۳۶	۶/۳۷	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۳/۶۴	۶/۶۷	۶/۴۴	۱۱/۴۷	۵/۷۱	۵/۱۲	۱/۵۰	۶/۴۳	۶/۳۴	۲/۸۶	۶/۳۳	۶/۱۶	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۴/۰۴	۶/۰۲	۵/۷۸	۶/۹۰	۶/۸۹	۶/۴۵	۲/۳۸	۶/۶۲	۶/۴۶	۳/۳۸	۶/۵۸	۶/۳۷	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۳/۲۶	۷/۹۲	۷/۶۷	۸/۵۰	۷/۷۱	۷/۱۱	-۰/۷۲	۷/۲۲	۷/۱۷	۲/۲۰	۷/۳۹	۷/۲۳	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
-۴/۵۱	۶/۱۵	۶/۴۴	۱۰/۶۴	۵/۰۲	۴/۵۴	-۰/۱۳	۶/۳۵	۶/۲۵	۰/۶۲	۶/۰۴	۶/۰۰	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
-۶/۷۷	۵/۲۹	۵/۶۸	۶/۸۷	۵/۷۱	۵/۳۴	۳/۱۸	۵/۴۹	۵/۳۲	۲/۴۸	۵/۵۰	۵/۳۷	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
-۰/۸۴	۶/۵۴	۶/۴۹	۳/۰۵۸	۶/۳۲	۴/۸۴	-۰/۸۷	۶/۲۴	۶/۱۸	۴/۷۱	۶/۲۸	۶/۰۰	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۷/۱۲	۶/۴۸	۶/۰۵	-۴/۷۲	۵/۶۸	۵/۹۶	-۰/۴۳	۶/۳۷	۶/۴۰	-۰/۲۷	۶/۲۷	۶/۳۹	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
-۶/۴۳	۵/۶۲	۶/۰۰	۱/۳۲	۵/۴۱	۵/۳۴	۲/۸۷	۵/۱۵	۵/۰۱	۱/۱۵	۵/۲۵	۵/۱۹	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
-۶/۲۵	۶/۳۳	۶/۷۵	۵/۸۲	۵/۸۸	۵/۵۵	-۲/۰۲	۵/۸۵	۵/۹۷	-۱/۷۴	۵/۹۱	۶/۰۱	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
-۱۴/۸۵	۵/۳۲	۶/۲۵	-۱/۱۳	۵/۹۵	۶/۰۲	۲/۷۹	۵/۷۰	۵/۵۵	-۰/۲۴	۵/۷۰	۵/۷۱	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
-۵/۷۱	۶/۷۸	۷/۱۹	۸/۳۶	۷/۰۰	۶/۴۶	۲/۱۴	۶/۴۲	۶/۲۹	۳/۰۱	۶/۵۶	۶/۴۳	کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
-۰/۲۳	۶/۱۶	۶/۱۴	۱۶/۲۵	۴/۷۳	۴/۰۷	۴/۲۵	۶/۱۲	۵/۸۷	۴/۹۰	۵/۹۰	۵/۶۲	کمبود تقاضا در بازار
۲/۹۰	۶/۷۱	۶/۵۲	۵/۷۷	۵/۷۹	۵/۴۷	-۰/۴۶	۴/۹۹	۵/۰۱	۱/۱۰	۵/۳۶	۵/۳۱	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
-۲/۴۰	۵/۸۵	۵/۹۹	-۰/۳۹	۵/۴۵	۵/۴۸	۶/۲۸	۵/۷۷	۵/۴۲	۴/۰۰	۵/۷۳	۵/۵۱	کمبود نیروی کار ماهر
-۰/۱۲	۵/۶۰	۵/۶۰	۱۳/۰۴	۴/۲۳	۳/۷۴	۶/۱۹	۵/۶۷	۵/۳۴	۵/۸۷	۵/۴۲	۵/۱۲	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۸/۶۱	۴/۲۲	۳/۸۹	-۳/۰۵	۳/۵۰	۳/۶۱	۱۱/۷۶	۴/۰۳	۳/۶۱	۸/۷۵	۳/۹۷	۳/۶۵	محدودیت دسترسی به آب
-۹/۷۵	۳/۰۷	۳/۴۱	-۱۶/۳۵	۲/۹۲	۳/۴۹	-۰/۴۸	۳/۵۵	۳/۵۲	-۳/۸۲	۳/۳۷	۳/۵۰	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
-۲۳/۱۷	۳/۱۹	۴/۱۵	-۱۸/۶۰	۳/۳۳	۴/۰۸	-۱۸/۷۶	۳/۸۳	۴/۷۲	-۱۹/۳۱	۳/۶۵	۴/۵۳	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
-۱/۱۰	۶/۸۹	۶/۹۶	-۰/۱۰	۶/۶۳	۶/۶۳	-۰/۸۵	۶/۶۴	۶/۵۸	۰/۳۶	۶/۶۶	۶/۶۴	موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی
-۰/۹۶	۶/۰۲	۶/۰۸	-۵/۶۷	۷/۱۹	۷/۶۲	-۰/۰۳	۷/۲۰	۷/۲۰	-۰/۸۱	۷/۰۵	۷/۱۱	

* مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

در پاییز ۱۴۰۰، فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، سه مؤلفه: ۱- غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، ۲- بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی و ۳- دشواری تامین مالی را نامناسب‌ترین و سه مؤلفه: ۱- محدودیت دسترسی به آب، ۲- محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...) و ۳- نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول را مناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه‌ها ارزیابی نموده‌اند.

علاوه بر این، مهم‌ترین موانع کسب و کار بیان‌شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هر یک از سه اتاق بازرگانی، تعاون و اصناف ایران نیز در قالب جدول ۱۳ نشان داده شده است.

جدول ۱۳ - مهم‌ترین موانع کسب‌وکار بیان شده توسط فعالان اقتصادی زیرمجموعه هر یک از سه اتاق

مجموعه	الویت	ردیف				
		۱	۲	۳	۴	۵
کل	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
اتاق تعاون ایران	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
اتاق اصناف ایران	تابستان ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
	پاییز ۱۴۰۰	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	دشواری تامین مالی از بانک‌ها	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار

اولویت اول در اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، تعاون ایران و اصناف ایران، غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات عنوان شده است.

اولویت دوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، بی‌ثباتی سیاست‌ها، مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کار، در اتاق تعاون و اصناف ایران دشواری تامین مالی از بانک‌ها عنوان شده است.

اولویت سوم در اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، دشواری تامین مالی از بانک‌ها، در اتاق تعاون ایران بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار و در اتاق اصناف ایران تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار قرار گرفته‌اند.

شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

جدول ۱۴ - شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس نماگرهای مدل کارآفرینی شین

شاخص کل			شاخص محیط				شاخص نماگر		نماگر	محیط	
* درصد تغییرات فصل پاییز نسبت به فصل گذشته		میانگین			درصد تغییرات	میانگین		میانگین			
فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته	پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۹۹		پاییز ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰				پاییز ۱۴۰۰
۱/۱۵	۱/۳۶	۶/۱۴	۶/۰۶	۶/۰۷	۱/۴۴	۵/۹۲	۵/۸۳	۶/۳۵	۶/۲۷	محیط سیاسی امنیتی	نهادهی
								۵/۵۷	۵/۴۱	محیط علمی آموزشی	
								۶/۰۳	۵/۸۶	محیط فرهنگی	
								۵/۹۲	۵/۷۱	محیط فناوری و نوآوری	
								۵/۵۹	۵/۵۶	محیط قانونی و حقوقی	
								۶/۱۱	۶/۱۴	ساختار و عملکرد دولت	
۱/۲۴	۶/۴۱	۶/۳۳	۶/۳۳	۶/۳۳	۶/۴۱	۶/۳۳	۶/۳۳	۶/۳۵	۶/۲۷	محیط اقتصاد کلان	اقتصادی
								۸/۲۲	۸/۱۵	محیط مالی	
								۵/۳۸	۵/۴۹	محیط جغرافیایی - زیرساختها و ظرفیت‌های اقلیمی	
									۵/۸۵	ساختار تولید - انحصار، خوشه‌ها و مواد اولیه	

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به فصل گذشته است.

بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، شاخص ملی محیط کسب و کار ایران در تابستان ۱۴۰۰، عدد ۶/۱۴ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی است) را نشان می‌دهد به طوری که میانگین ارزیابی محیط نهادی (شامل محیط سیاسی، محیط آموزشی و علمی، محیط فرهنگی، محیط فناوری و نوآوری، محیط حقوقی و ساختار دولت) عدد ۵/۹۲ و میانگین ارزیابی محیط اقتصادی (شامل محیط اقتصاد کلان، محیط مالی، محیط جغرافیایی و ساختار تولید) عدد ۶/۴۱ است. نگاه اجمالی نشان می‌دهد محیط جغرافیایی - زیر ساختها و ظرفیت‌های اقلیمی با عدد ۵/۳۸ و محیط مالی با عدد ۸/۲۲ به ترتیب مساعدترین و نامساعدترین محیطها بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین بوده‌اند.

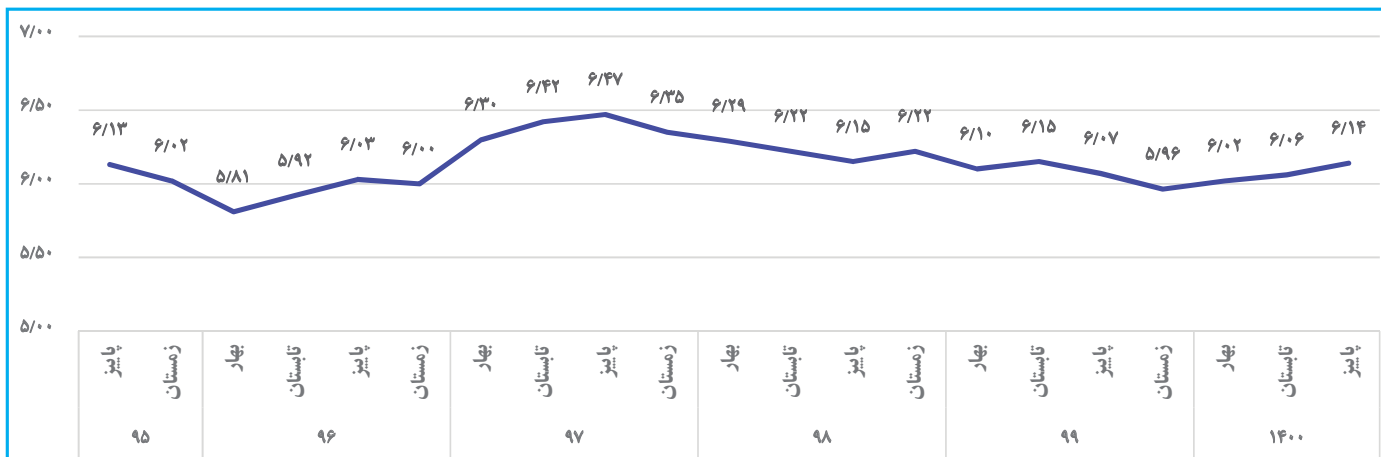
با توجه به جدول ۱۴، شاخص ملی کارآفرینی شین نسبت به فصل تابستان ۱۴۰۰، دارای درصد تغییرات ۱/۳۶ است که به معنی بدتر شدن در شرایط کارآفرینی در فصل پاییز نسبت به فصل تابستان بوده است. همچنین تغییرات نسبت به فصل مشابه سال قبل (۱/۱۵) نشان می‌دهد شرایط کارآفرینی نامساعدتر شده است. لازم به ذکر است شاخص شین به دلیل استفاده از ضرائب اهمیت برای هر یک از نماگرها و محیطهای تشکیل دهنده محیط کسب و کار، از دقت بیشتری نسبت به شاخص ملی برخوردار است.

نمودار ۶ - شاخص محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

نمودار ۷ - روند شاخص ملی محیط کسب و کار بر اساس مدل کارآفرینی شین

شاخص محیط کسب و کار بر اساس تعداد کارکنان بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۵ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و تعداد کارکنان بنگاه

تعداد کارکن (نفر)						عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۲۰۰	۱۰۱-۲۰۰	۵۰-۱۰۰	۱۱-۴۹	۶-۱۰	کمتر از ۵	
۵/۵۵	۵/۷۲	۵/۹۴	۵/۹۶	۵/۷۹	۵/۸۱	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۳/۷۸	۴/۲۶	۳/۹۹	۳/۸۶	۳/۹۱	۳/۸۳	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۴/۶۴	۵/۲۰	۵/۷۰	۵/۷۴	۵/۷۳	۵/۱۵	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۵۶	۷/۴۳	۷/۹۰	۷/۸۵	۷/۶۲	۶/۹۱	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۸/۶۴	۸/۲۵	۸/۶۰	۸/۸۵	۸/۵۴	۸/۳۷	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۵/۵۱	۶/۳۳	۶/۵۹	۶/۳۶	۶/۱۹	۶/۰۴	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴/۳۰	۴/۹۷	۴/۶۹	۴/۹۵	۵/۱۶	۵/۲۲	تمایل عمومی به خرید کالاها خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۲۳	۵/۸۳	۶/۱۹	۶/۲۹	۶/۱۶	۶/۶۷	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاها غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۵/۶۰	۵/۸۷	۶/۰۲	۶/۴۱	۶/۲۸	۶/۵۲	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۵/۴۹	۶/۳۷	۶/۷۶	۶/۷۹	۶/۷۵	۶/۳۶	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۶/۳۳	۶/۸۳	۷/۰۴	۷/۴۸	۷/۴۶	۷/۵۵	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۰۹	۵/۶۷	۶/۲۵	۶/۱۳	۵/۹۱	۶/۰۲	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۹۳	۵/۸۹	۵/۵۸	۵/۵۰	۵/۴۰	۵/۴۵	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۵/۸۷	۵/۸۱	۶/۴۹	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۲۸	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۵/۶۶	۵/۸۷	۶/۲۴	۶/۲۶	۶/۲۷	۶/۴۱	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۴/۷۱	۵/۰۹	۴/۸۲	۵/۱۴	۵/۴۰	۵/۴۵	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۵۰	۵/۶۰	۵/۶۲	۵/۸۰	۵/۸۵	۶/۲۰	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۱۵	۵/۶۵	۵/۸۹	۵/۸۱	۵/۷۶	۵/۵۴	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۹۶	۶/۵۶	۶/۶۲	۶/۶۰	۶/۴۲	۶/۵۷	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۵/۹۹	۵/۸۵	۶/۰۴	۶/۱۲	۵/۶۰	۵/۸۵	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۴/۵۹	۴/۹۷	۴/۶۴	۵/۱۱	۵/۱۷	۶/۰۳	کمبود تقاضا در بازار
۵/۴۹	۵/۶۴	۵/۹۶	۵/۸۸	۵/۵۰	۵/۷۰	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۵۳	۵/۹۸	۶/۰۶	۵/۷۷	۴/۹۳	۵/۱۶	کمبود نیروی کار ماهر
۳/۷۶	۳/۵۵	۴/۴۵	۳/۸۴	۳/۵۲	۴/۲۸	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۷۶	۳/۸۰	۴/۰۰	۳/۳۶	۳/۰۴	۳/۲۹	محدودیت دسترسی به آب
۴/۴۸	۴/۴۱	۳/۹۵	۳/۷۵	۳/۳۶	۳/۴۹	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۵/۷۸	۵/۹۸	۶/۳۲	۶/۷۶	۷/۰۳	۶/۶۲	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۶۷	۶/۶۲	۷/۲۲	۷/۳۰	۷/۳۵	۶/۶۶	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

شاخص محیط کسب و کار بر اساس سابقه فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

جدول ۱۶ - شاخص محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی و سابقه فعالیت اقتصادی

سابقه فعالیت اقتصادی (سال)					عنوان مؤلفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۱۶	۱۱ تا ۱۵	۶ تا ۱۰	۳ تا ۵	کمتر از ۲	
۵/۷۷	۵/۹۲	۶/۰۰	۵/۸۱	۵/۵۵	
۳/۸۱	۳/۹۶	۴/۱۱	۳/۷۴	۴/۰۸	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۱۰	۶/۳۲	۶/۳۶	۵/۴۷	۵/۳۱	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۵۰	۵/۷۷	۵/۶۱	۵/۲۹	۴/۵۷	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۵۸	۷/۶۰	۷/۵۷	۷/۲۹	۶/۶۴	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۸/۶۵	۸/۴۹	۸/۶۲	۸/۵۵	۷/۹۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۱۹	۶/۴۴	۶/۳۶	۵/۹۸	۶/۱۰	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴/۸۴	۵/۰۰	۵/۲۴	۵/۲۰	۴/۹۲	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۳۴	۶/۳۸	۶/۳۷	۶/۴۱	۵/۹۹	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۱۸	۶/۳۶	۶/۳۴	۶/۵۹	۵/۸۴	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۷۳	۶/۷۱	۶/۵۲	۶/۳۸	۶/۲۲	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۲۶	۷/۳۹	۷/۴۳	۷/۵۹	۷/۰۲	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۵/۹۴	۶/۰۹	۶/۲۳	۶/۰۲	۵/۸۰	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۵۶	۵/۳۲	۵/۷۷	۵/۳۳	۵/۴۴	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۱۸	۶/۳۶	۶/۴۹	۶/۲۲	۶/۰۳	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۰۸	۶/۳۰	۶/۴۰	۶/۴۲	۶/۲۲	وجود انحصار، امتیاز یا هرنوع رانت به یک یا تعدادی از رقبای بازار
۵/۱۹	۵/۲۰	۵/۳۵	۵/۲۷	۵/۳۱	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۸۱	۵/۸۲	۵/۹۲	۶/۰۹	۵/۸۹	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۵۸	۵/۸۳	۵/۷۰	۵/۸۲	۵/۱۶	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۵۵	۶/۶۷	۶/۷۱	۶/۴۱	۶/۳۰	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۵/۶۹	۶/۰۹	۶/۰۸	۶/۰۰	۵/۱۹	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۲۸	۵/۲۹	۵/۴۳	۵/۵۴	۵/۰۰	کمبود تقاضا در بازار
۵/۵۷	۵/۷۵	۵/۹۸	۵/۷۴	۵/۵۹	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۲۴	۵/۷۱	۵/۷۷	۵/۲۹	۴/۷۰	کمبود نیروی کار ماهر
۳/۸۵	۳/۹۲	۴/۰۲	۴/۱۷	۳/۷۲	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۴۲	۳/۳۸	۳/۵۹	۳/۱۵	۳/۱۵	محدودیت دسترسی به آب
۳/۷۵	۳/۵۵	۳/۷۶	۳/۵۳	۳/۴۱	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و ...)
۶/۵۳	۶/۷۲	۶/۸۶	۶/۶۹	۶/۳۷	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۹۸	۷/۱۷	۷/۳۲	۶/۹۱	۶/۴۵	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

در جدول ۱۵ مولفه‌های پیمایشی به تفکیک تعداد کارکنان قابل مشاهده است. عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌های دارای بیشتر از ۲۰۰ کارکن، ۵/۵۵ محاسبه شده است که نشان دهنده وضعیت کسب و کار مساعد در این بنگاه‌ها نسبت به سایر بنگاه‌های اقتصادی است و عدد شاخص محیط کسب و کار در بنگاه‌ها با تعداد ۴۹-۱۱ کارکن، ۵/۹۶ محاسبه شده است که این بنگاه‌ها دارای وضعیت بدتری در محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها ارزیابی شده‌اند.

همچنین بر اساس جدول شماره ۱۶ در بنگاه‌هایی که فعالیت اقتصادی آنها ۶ تا ۱۰ سال است، نامساعدترین محیط کسب و کار نسبت به سایر بنگاه‌ها با میانگین ۶/۰۰ اعلام شده و بنگاه‌های اقتصادی کمتر از ۲ سال سابقه فعالیت اقتصادی هم، دارای مساعدترین وضعیت (۵/۵۵) محیط کسب و کار هستند.

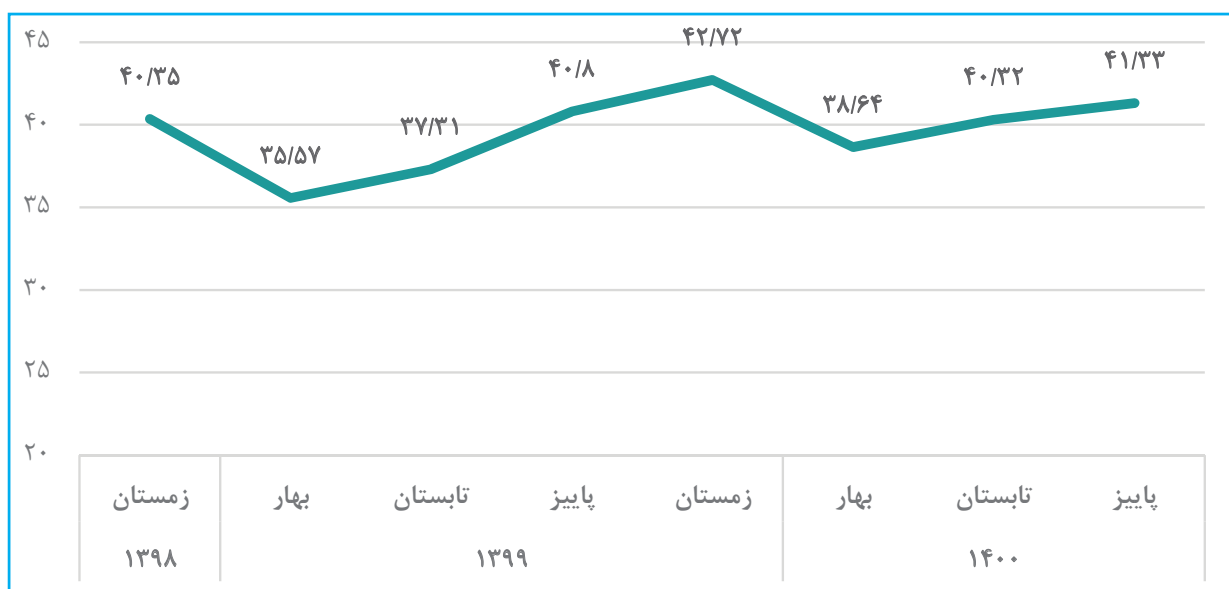
شاخص محیط کسب و کار بر اساس شرکت‌های دانش بنیان

در جدول ۱۷، موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان ارائه شده است. با توجه به جدول، پنج مشکل اولویت‌دار شرکت‌های دانش بنیان به ترتیب غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار، موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی و رویه‌های کار، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها و دشواری تأمین مالی از بانک‌ها و فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی هستند. با این حال مشاهده ارقام جدول نشان می‌دهد که برخی مشکلات این شرکت‌ها در مقایسه با سایر واحدهای اقتصادی کشور حادتر است.

شاخص محیط کسب و کار بر اساس ظرفیت فعالیت بنگاه‌های اقتصادی

در جدول ۱۸، مشکلات کسب و کار به تفکیک درصد ظرفیت فعالیت قابل مشاهده است. بر اساس نتایج بدست آمده بنگاه‌های اقتصادی مشارکت کننده در طرح (۲۸۵۶ بنگاه) به طور متوسط با ۴۱/۳۳ درصد ظرفیت اسمی خود فعالیت داشته‌اند.

نمودار ۸. ظرفیت تولید (درصد) بنگاه اقتصادی

جدول ۱۷ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار شرکت‌های دانش بنیان

کل کشور	دانش بنیان	عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
۳/۸۹	۴/۰۸	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۶/۰۱	۶/۳۲	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۴۹	۶/۰۶	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۴۸	۷/۹۷	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
۸/۵۷	۸/۶۲	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶/۲۲	۶/۷۳	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۵/۰۴	۵/۱۰	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۳۶	۶/۰۶	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۳۳	۶/۳۱	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۵۸	۶/۴۹	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۳۹	۷/۲۰	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۶/۰۴	۶/۲۶	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۵۰	۵/۳۵	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۲۸	۶/۱۴	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۲۷	۶/۲۶	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۵/۲۵	۴/۵۹	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۹۱	۶/۱۳	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۷۰	۵/۸۱	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۵۶	۶/۱۳	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۵/۹۰	۶/۶۴	کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۳۶	۴/۹۰	کمبود تقاضا در بازار
۵/۷۳	۵/۴۶	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۴۲	۶/۳۰	کمبود نیروی کار ماهر
۳/۹۷	۳/۴۸	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۳۷	۳/۵۱	محدودیت دسترسی به آب
۳/۶۵	۳/۶۹	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۶۶	۶/۹۶	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۷/۰۵	۷/۷۱	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

جدول ۱۸ - موانع و مشکلات محیط کسب و کار به تفکیک ظرفیت تولید بنگاه‌های اقتصادی

ظرفیت تولید بنگاه اقتصادی (درصد)				عنوان مولفه (موانع کسب و کار)
بیشتر از ۷۰	۵۰ تا ۷۰	۳۰ تا ۵۰	کمتر از ۳۰	
۵/۷۱	۵/۸۲	۵/۸۲	۶/۱۴	
۴/۱۰	۳/۸۹	۳/۶۸	۳/۸۴	نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
۵/۸۰	۶/۰۷	۵/۹۷	۶/۳۳	برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۵/۲۳	۵/۵۱	۵/۴۸	۵/۸۸	بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۷/۱۸	۷/۴۲	۷/۴۷	۸/۰۶	بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار
۸/۴۵	۸/۴۶	۸/۷۰	۸/۷۱	غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۵/۹۸	۶/۲۳	۶/۲۳	۶/۵۳	رویه‌های سختگیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۴/۹۴	۴/۹۶	۵/۰۴	۵/۳۰	تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۶/۲۵	۶/۱۹	۶/۳۵	۶/۷۸	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۶/۰۲	۶/۲۱	۶/۳۳	۷/۰۱	وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
۶/۲۴	۶/۵۸	۶/۵۰	۷/۲۷	رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۷/۱۱	۷/۲۵	۷/۵۰	۷/۸۷	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۵/۹۵	۵/۹۳	۵/۸۳	۶/۶۴	فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۵/۶۲	۵/۵۶	۵/۴۵	۵/۳۰	ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۶/۱۲	۶/۲۵	۶/۰۶	۶/۸۹	ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد موثر متجاوزان به حقوق دیگران
۶/۱۵	۶/۰۶	۶/۰۶	۷/۰۶	وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۵/۱۷	۵/۰۹	۵/۲۶	۵/۵۹	ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
۵/۸۱	۵/۸۱	۵/۹۲	۶/۱۸	عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۵/۵۸	۵/۶۲	۵/۶۷	۶/۰۳	فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۶/۵۰	۶/۵۸	۶/۳۰	۶/۹۸	دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۶/۰۰	۵/۷۰	۵/۷۱	۶/۲۹	کارگریز عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۵/۰۷	۵/۴۵	۵/۳۷	۵/۷۱	کمبود تقاضا در بازار
۵/۷۹	۵/۷۰	۵/۶۴	۵/۸۲	کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات مورد نیاز
۵/۴۹	۵/۴۵	۵/۴۰	۵/۳۱	کمبود نیروی کار ماهر
۴/۲۱	۳/۹۱	۳/۹۰	۳/۷۹	محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۳/۴۸	۳/۵۱	۳/۳۰	۳/۱۰	محدودیت دسترسی به آب
۳/۸۳	۳/۷۴	۳/۵۷	۳/۳۶	محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۶/۳۶	۶/۴۵	۶/۸۲	۷/۲۲	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۶/۶۵	۶/۹۹	۷/۲۵	۷/۴۷	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی

جدول ۱۹ - تأثیر کرونا بر رشته فعالیت‌های اقتصادی

بهار ۱۴۰۰	رشته فعالیت
۶/۳۳	عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل و ... (صادرات و واردات)
۵/۶۷	تولید صنعتی (ساخت)
۵/۹۲	آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه
۶/۴۱	حمل و نقل و انبارداری
۵/۸۹	اطلاعات و ارتباطات
۵/۹۸	فعالیت حرفه‌ای، علمی و فنی
۵/۹۲	کشاورزی، جنگل‌داری و ماهی‌گیری
۶/۹۶	آموزش
۸/۶۴	اداری و خدمات پشتیبانی
۷/۹۲	هنر، سرگرمی و تفریح
۷/۱۴	خدمات مربوط به تأمین جا و غذا
۴/۵۱	مالی و بیمه
۵/۳۳	استخراج معدن
۵/۹۱	ساختمان
۶/۰۰	سلامت انسان و مددکاری اجتماعی
۷/۹۷	املاک و مستغلات
۷/۹۲	سایر فعالیت‌های خدماتی
۶/۰۹	میانگین کل

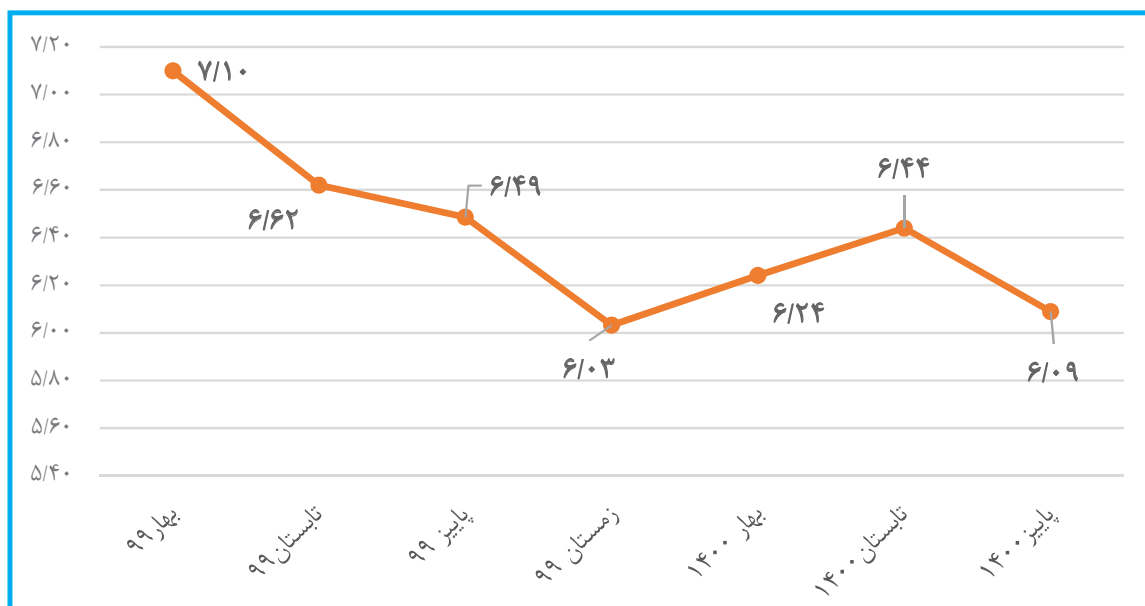
در بین رشته فعالیت‌های اقتصادی برحسب طبقه‌بندی استاندارد ISIC.rev4 در فصل پاییز ۱۴۰۰، فعالیت‌های: ۱- اداری و خدمات پشتیبانی (۸/۶۴)، ۲- املاک و مستغلات (۷/۹۷) و ۳- سایر فعالیت‌های خدماتی (۷/۹۲) بیشترین آسیب را از شیوع ویروس کرونا متحمل شده و در مقابل رشته فعالیت‌های ۱- مالی و بیمه (۴/۵۱)، ۲- استخراج معدن (۵/۳۳) و ۳- تولید صنعتی (ساخت) (۵/۶۷) کمترین آسیب را از شیوع ویروس کرونا نسبت به سایر فعالیت‌ها متحمل شده‌اند.

همچنین در فصل پاییز ۱۴۰۰، میزان آسیب وارده بر کسب و کارها از شیوع ویروس کرونا در استان‌های چهارمحال و بختیاری (۷/۵۱)، خراسان جنوبی (۷/۵۰)، اردبیل (۷/۴۳)، بیشترین مقدار و در استان‌های آذربایجان شرقی (۴/۱۳)، زنجان (۵/۲۷) و فارس (۵/۴۷) کمترین مقدار نسبت به سایر استان‌ها توسط فعالان اقتصادی ارزیابی شده‌اند.

جدول ۲۰ - ارزیابی فعالان اقتصادی از تأثیر کرونا در استان‌ها

بهار ۱۴۰۰	استان
۴/۱۳	آذربایجان شرقی
۶/۶۶	آذربایجان غربی
۷/۴۳	اردبیل
۵/۵۴	اصفهان
۶/۳۶	البرز
۶/۲۲	ایلام
۶/۸۲	بوشهر
۶/۰۱	تهران
۷/۵۱	چهارمحال و بختیاری
۷/۵۰	خراسان جنوبی
۶/۷۰	خراسان رضوی
۶/۰۷	خراسان شمالی
۶/۶۸	خوزستان
۵/۲۷	زنجان
۵/۸۱	سمنان
۶/۳۲	سیستان و بلوچستان
۵/۴۷	فارس
۶/۱۹	قزوین
۵/۶۶	قم
۶/۴۳	کردستان
۶/۶۵	کرمان
۶/۲۶	کرمانشاه
۶/۹۸	کهگیلویه و بویراحمد
۶/۶۸	گلستان
۶/۵۹	گیلان
۶/۴۷	لرستان
۶/۵۲	مازندران
۵/۶۲	مرکزی
۵/۶۰	هرمزگان
۶/۱۷	همدان
۶/۱۲	یزد
۶/۰۹	میانگین کل

نمودار ۹. تاثیر کرونا بر محیط کسب و کار کشور

برخی اقدامات انجام شده به منظور رفع موانع کسب و کار پاییز ۱۴۰۰

الف: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

■ مهمترین مصوبات مجلس شورای اسلامی در فصل پاییز که با همکاری بخش خصوصی انجام گرفته است عبارتند از:

- طرح حمایت از مالکیت صنعتی

- طرح تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار

■ اصلاح نرخ تعرفه گاز حوزه پایین دست صنایع فلزی و فولادی با ابلاغ کمیسیون ویژه جهش تولید مجلس شورای اسلامی

■ اعلام مشمولیت فعالیت آبی پروری در ماده ۵۸ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و عدم اخذ

آب بها از آنها با صدور نظریه معاونت حقوقی ریاست جمهوری

■ رفع تعارض مبدأ زمانی محاسبه و مطالبه جرایم مالیاتی با صدور رأی دیوان عدالت اداری و تعیین انقضای مهلت ارسال

فهرست معاملات فصلی به عنوان مبداء مهلت رسیدگی به جرائم مالیاتی ماده (۱۶۹) قانون مالیات های مستقیم برای سال های

۱۳۹۱ الی ۱۳۹۴

■ بررسی و پیگیری فرآیند اصلاح دفترچه قراردادها در حق بهره برداری شهرک های صنعتی آغاز شده از سوی ستاد تسهیل

و رفع موانع تولید به منظور ارائه نظرات اصلاحی از سوی اتاق های سراسر کشور و شهرک های صنعتی جهت منظور کردن در نسخه

نهایی دفترچه قراردادها در حق بهره برداری شهرک های صنعتی

■ آزادسازی وجوه بلوکه شده چندین شرکت به استناد تبصره فتوای شورای نگهبان مبنی بر غیرشرعی بودن دریافت مابه التفاوت

توسط بانک، که به دلیل مشکلات ناشی از نوسانات ارزی که منجر به تفاوت فاحش بین نرخ ارز زمان ثبت سفارش کالا و ورود آن به

کشور ایجاد شده و بانک ها به منظور جبران و دریافت مابه التفاوت اقدام به بلوکه کردن وجوه واردکنندگان می نمایند.

■ تغییر و اصلاح ارزش پایه برخی از کالاها از طریق پیگیری انجمن صادرکنندگان صنعتی، معدنی و خدمات مهندسی

■ اعتراض و تقاضای مسکوت ماندن در خصوص ارائه طرح جرم انگاری وارد نکردن ارز حاصل از صادرات علیه صادرکنندگان از

سوی مجلس شورای اسلامی که باعث ایجاد فضای ناامیدکننده در میان فعالان اقتصادی شده بود.

■ مشکلات ناشی از تعیین ارزش پایه کالاهای صادراتی، که با نامه نگاری های انجام شده با دفتر تعیین ارزش گمرک موفق به

تغییر و اصلاح ارزش پایه برخی از کالاها شدند.

ب: اتاق تعاون ایران

■ راه اندازی سامانه الکترونیکی صدور گواهی مبدأ بخش تعاون

■ انتخاب اتاق تعاون ایران به عنوان عضو هیئت رئیسه اتحادیه بین المللی تعاون (ICA-AP)

■ برگزاری شورای تنقیح و مقررات زدائی سازمان برای اصلاح دو بند از بخشنامه ۱۴ تنقیح با موضوع نحوه تعدیل قراردادهای قراردادهای کشتیرانی و همچنین فراهم شدن بیمه پردازی مدیران و اعضای هیئت مدیره با صدور بخشنامه ۱۰۱۵۳/۱۴۰۰/۱۰۰۰

■ ارائه بسته پیشنهادی اتاق تعاون ایران در جلسه مشترک با معاون اول رئیس جمهور

■ تشکیل کمیته پایش سند توسعه بخش تعاون برای پیگیری احکام سند

■ ایجاد میز فرش در تمام اتاق های تعاون، برگزاری بیستمین نمایشگاه صنعت سازمان در بیرجند

مخاطرات ناشی از تاثیر سیاست بودجه ای بر کسب و کار از نگاه فعالان اقتصادی

در نظرسنجی پایش ملی محیط کسب و کار در فصل پاییز ۱۴۰۰ از فعالان اقتصادی درخواست شد تا در آستانه بررسی و تصویب لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور توسط مجلس شورای اسلامی، نظر خود را در خصوص ۳ مانع یا خطر مهمی که مفاد بودجه سال ۱۴۰۱ می تواند برای کسب و کارشان ایجاد کند، بیان کنند. نکته قابل توجه آن است که از مجموع حدود ۲۸۰۰ پاسخ دریافتی به این سوال، نزدیک به ۲۵ درصد از پاسخگویان به دلیل عدم آشنایی با نحوه تنظیم بودجه سالانه، پیچیدگی و شفاف نبودن درآمدها و هزینه های مختلف دولت و بی اطلاعی از سیاست های بودجه ای سال آینده، از پاسخگویی به این پرسش امتناع نموده و اظهار داشتند که: "نظری درباره لایحه بودجه ندارند". با توجه به بررسی پاسخ های دریافتی از فعالان اقتصادی به ترتیب مهمترین دغدغه های فعالان اقتصادی در مورد بودجه سال ۱۴۰۱ به شرح جدول زیر خلاصه شده است:

۳ مانع مهم یا خطری که نحوه تنظیم بودجه سال ۱۴۰۱ می تواند برای کسب و کار شما ایجاد کند چیست؟

ردیف	عنوان	شرح
۱	نوسانات نرخ ارز	با حذف ارز ترجیحی و حرکت به سمت تک نرخ شدن قیمت ارز، راهکارهای لازم برای تأمین ارز مورد نیاز و کاهش تقاضا برای کنترل نرخ ارز در بازار اندیشیده نشده و نگرانی از جهش قیمت ارز در بازار و به تبع آن افزایش قیمت ها به ویژه مواد اولیه وجود دارد.
۲	افزایش میزان مالیات	افزایش سهم مالیات در تأمین منابع مورد نیاز و حذف معافیت های مالیاتی و جرائم در بودجه ۱۴۰۱ فشار را بر فعالان بخش خصوصی افزایش می دهد. افزایش عوارض و تعرفه های گمرکی به واسطه افزایش قیمت نهادهای و کالاهای سرمایه ای منجر به افزایش قیمت ها خواهد شد. از طرفی افزایش مالیات بر ارزش افزوده که ملاک محاسبه بر مبنای ارزش گمرکی اخذ می شود، در نهایت بر روی کالاهای مصرفی دولت نیز تأثیرگذار خواهد بود.
۳	کسری بودجه و افزایش قیمت ها	اعمال تحریم و کاهش شدید درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت تنظیم بودجه را با دشواری های فراوانی روبرو کرده است که انتخاب روش های مخرب از جمله استقراض از بانک مرکزی برای جبران آن می تواند آثار منفی و زیان باری به دنبال داشته باشد و منجر به افزایش نقدینگی و افزایش نرخ تورم و در نهایت بی ثباتی قیمت ها و کاهش قدرت خرید مردم گردد.
۴	سایر	- افزایش حجم قوانین و مقررات دست و پاگیر و ضد تولید در حوزه صادرات و تجارت خارجی - واقعی نبودن ارقام درآمد و هزینه دولت و محقق نشدن درآمدهای نفتی به دلیل تحریم - افزایش قیمت حامل های انرژی - افزایش بودجه شرکتهای دولتی رقیب بخش خصوصی - توزیع ناعادلانه بودجه در استان های کشور - افزایش قیمت مواد اولیه در اثر افزایش نرخ ارز - وصل نبودن به بازار جهانی - کاهش قدرت خرید - افزایش عوارض گمرکی